

IMOBILE DE PE STRADA GEORGE GEORGESCU / CALEA RAHOVEI

dr. Maria Camelia Ene

ARHITECTURĂ ȘI URBANISM ÎNCEPUTURI

Orașul București, având ca centru vital Curtea Domnească a apărut și s-a dezvoltat în zona cea mai bine împădurită din Câmpia Română, așa cum mărturisesc vestigiile arheologice, din vechime formându-se aici o mulțime de sate. Urme constante se găsesc din cele mai vechi timpuri până în epoca constituirii statului medieval Țara Românească. Totuși, pe o zonă limitată de pe malul stâng al Dâmboviței, aceste vestigii se opresc prin secolul al XI-lea, în timp ce așezările continuă să existe mai spre răsărit.¹

Pe acest loc liber, pământ domnesc din secolul al XIV-lea, își va ridica Vlad Țepeș (1456-1462), în deceniul 6 al secolului al XV-lea, reședința fortificată. Cetatea a fost precedată de o fortăreață a cărei urmă materială a fost descoperită în subsolurile fostului Palat Voievodal. De aici probabil a plecat la luptă în 1368, așa cum mărturisesc documentele, „*comitele Dragomir românul, castelanul... de Dâmbovița*”² pentru a-l ajuta pe Vlaicu Vodă în conflictul său cu voievodul maghiar Nicolae Lackfi. Acest turn de pază ridicat în veacul al XIV-lea, de formă patrulateră, construit din cărămidă, având colțurile întărite cu blocuri de piatră, care ocupa o suprafață de cca 160 mp, constituie una dintre primele mărturii ale arhitecturii medievale românești, fiind singura fortificație militară din cărămidă cunoscută până acum în Țara Românească.

Aproape un secol mai târziu a fost emis de Vlad Țepeș documentul considerat actul de naștere al orașului, dat „*în cetatea București*”³ la 20 septembrie 1459, hrisov scris de grămaticul voievodului între zidurile de cărămidă ale acestei prime construcții domnești. Clădirea din epoca lui Țepeș, scoasă la lumină în urma unei campanii arheologice din deceniile 7/8 ale sec. XX, era de formă rectangulară avea ziduri solide formate din șiruri alternative de cărămizi și bolovani, totul fiind legat cu mortar, încăperile erau amplasate pe toate laturile, lăsând în mijloc curtea

1. Cezara Mucenic, *Străzi, piețe, case din vechiul București. Urbanism și arhitectură, sec. XV-XX*, Arcub, București 2002, p. 7.

2. Panait P. Panait, Aristide Ștefănescu, *Muzeul Curtea Veche. Palatul Voievodal*, București, Muzeul de istorie a Municipiului, 1973, p. 19.

3. *Ibidem*, p. 23.

interioară. Nu s-a putut stabili cu certitudine care era pe atunci perimetrul Curții Domnești, despre care un albanez, fost rob din armata otomană, spunea că este o cetate pe care sultanul (Mehmed al II-lea) nu a putut-o înfrânge deoarece era un loc puternic, înconjurat de mlaștini⁴.

Prezența Curții Domnești va stârni interesul și încrederea în aceste locuri, determinând dezvoltarea spre nord a cartierului comercial al așezării, amprentă a accelerării procesului de urbanizare. Astfel, voievodul Laiotă Basarab scrie pe la 1476 adresându-se brașovenilor „*oricine ...ar avea ceva de cumpărat, să-și trimită omul...în Cetatea București*”⁵. Tot aici, în vecinătatea Curții Domnești, se va așeza și piața comercială – **Pazarul**-(Pazar/bazar = piață în expresie turcească) atestat încă din anul 1563, piață care ulterior, în sec. Al XVII-lea va primi numele de Târgul de Jos. Conform tradiției medievale europene se constituie astfel inima așezării, marcată de piață cu rol de centru al schimburilor comerciale și loc public.

De-a lungul veacurilor orașul a crescut ca întindere. În absența mărturiilor cartografice și în nesiguranța de identificare pe care o dau descrierile călătorilor din epocă se pot cu greu stabili cu exactitate etapele de amplificare a teritoriului Bucureștilor de la acest nucleu central format în jurul Curții Domnești până la orașul reprezentat cartografic în sec. al XVIII-lea. Totuși, coroborarea diferitelor informații dovedește o dezvoltare în teritoriu aproape concentrică, considerând ca punct central Curtea Domnească. Nu se știe întinderea Bucureștiului pe vremea lui Vlad Țepeș sau a lui Radu cel Frumos (1462-1473), cel care va fi primul voievod ce va sta cu predilecție în noua cetate de pe malul Dâmboviței emițând de aici toate documentele ce ne-au rămas de pe timpul domniei sale. Abia la cumpăna secolelor XVI-XVII, în vremea lui Mihai Viteazul (1593 – 1601), s-a putut stabili că orașul ajunsese deja până la nord de biserica Colței⁶ și de Mănăstirea Sărindari (locul unde se află astăzi Cercul Militar), limita spre est tăind actualele străzi: Sfinților și Calea Moșilor, prelungindu-se apoi de-a lungul străzii Hristo Botev. În vest Bucureștii se întindeau până la actuala stradă Brezoianu, iar în sud se opreau pe unde cândva, anterior anilor 1985 se găseau străzile Sfinții Apostoli și Bateriilor.

În secolul al XVII-lea Bucureștii continuă să-și amplifice teritoriul, modificându-și și rețeaua stradală care îl străbate. Vor apărea noi ulițe iar cele vechi se vor prelungi sau vor crea noi legături. Acum orașul se întinde la nord de biserica Krețulescu și de-a lungul străzii C.A. Rosetti, la est până la biserica Olari de pe Calea Moșilor și mai impresionant

4. Petre S Năsturel., *Cetatea București în veacul al XV-lea*, în *Materiale de istorie și muzeografie*, vol. I, București, MIOB, p. 141.

5. Apud Dan Berindei, *Orașul București reședință și capitală a Țării Românești. 1459-1862*, București, Societatea de științe istorice și filologice din RPR, 1963, p. 19.

6. Localizările topografice folosesc ca puncte de reper clădiri, străzi care există în prezent cu denumirile actuale
www.muzeulbucurestiiului.ro / www.cimec.ro

coboară spre sud până unde era, înainte de translare, **Schitul Maicilor**, iar la apus, dincolo de mănăstirea Mihai Vodă (netranslată) și de podul Izvor.⁷

Prima delimitare topografică stabilită prin **Regulamentul Organic (1830)** ne certifică noile dimensiuni pe care le atinsese la nord și la est, respectiv până la drumurile care vor construi șoselele de centură : Bonaparte (Șos. Iancu de Hunedoara) – Ștefan cel Mare – Mihai Bravul și această expansiune va continua pe parcursul secolelor al XIX- lea și al XX - lea⁸.

București, așezare urbană în plină expansiune, inițial s-a organizat spontan, având ca nucleu de bază **parohiile** numite în sec. al XVI-lea **enorii**, iar din a doua jumătate a secolului al XVII-lea **mahalale**. Numărul mahalalelor din veacurile XV-XVII este necunoscut, dar documentele amintesc de Mahalaua Sărindarului (1615), Mahalaua Sf. Sava (1664), Mahalaua Sf. Nicolae Șelari (1676), Mahalaua bisericii Grecilor, cea a lui Ghiorma Banul, după numele ctitorului bisericii (1685), Mahalaua Bisericii de Jurământ – biserica Sf. Dumitru, unde se depunea jurământul de către martori înaintea unei judecăți – (1687). Se poate bănui existența și a altor mahalale în funcție de cum s-au ridicat, una după alta, bisericile din zonă.

Procesul evolutiv a continuat în mod similar până în secolul al XIX-lea în funcție de creșterea numărului de locuitori atrași de activitatea comercială intensă, de viața politică și nu în ultimul rând de fervoarea religioasă, cea care determina necesitatea de a se construi noi enorii/mahalale. Orașului care a crescut încetul cu încetul i s-au adăugat noile mahalale, la început (sec. XV-XVI), cu precădere spre nord apoi și spre sud (sec. XVIII-XIX). Prima **catagrafie a poliției București** (primul recensământ al orașului/poliției = polis, după termenul grecesc) din 1798 notifică deja existența a 9 mahalale care erau grupate în 5 Plăși.⁹

Odată cu dezvoltarea târgului Bucureștilor în veacurile XVI-XVII, locuitorii săi fiind liberi să se așeze acolo unde doreau, s-au grupat în funcție de interese personale, rezultând din aceasta o împărțire a teritoriului orașului din punct de vedere funcțional. Pe de altă parte s-a delimitat un nucleu central, cel în care pe lângă funcțiunea de reprezentare dată de prezența Curții Domnești s-a profilat ca dominantă **funcțiunea comercială**. Urmarea în timp a fost rapida divizare a terenurilor între diverșii proprietari sau prin închiriere, realizându-se încetul cu încetul o parcelare aleatorie. Prezența **caselor/prăvălii** a determinat o anume structurare a teritoriului, negustorii, meșterii dorind, în mod evident, să rămână în vadul comercial. Istoricul Dan

7. Apud Cezara Mucenic, *Străzi, piețe, case din vechiul București – Urbanism și arhitectură- secolele XV – XX*, ARCUB, București, 2002, p. 9.

8. *Ibidem*.

9. Constantin C. Giurescu, *Istoria Bucureștilor din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre*, București, Ed. Pt. Lit, 1966, p. 353.

Berindei remarca: „*uneori, costul unei prăvălii depășea pe cel al caselor boierești, important fiind și faptul că nu construcția, ci vadul dădea valoare prăvăliei*”¹⁰. De aceea gradul de ocupare a terenului a fost în aceste locuri mult mai intens decât în alte părți ale orașului.

Perimetrul limitrof centrului comercial capătă funcțiune rezidențială, aici așezându-se reședințele boierești, la început amplasate cu precădere spre vest, pentru ca din secolul al XVII-lea dominantă să fie dezvoltarea spre nord și parțial spre sud în zona proximală albiei Dâmboviței. În contrast cu spațiul central, zona rezidențială, lipsită de constrângerea încadrării într-un teritoriu limitat de fortificații, a permis proprietarilor amplasarea locuințelor în mijlocul unor terenuri plantate, ceea ce i-a dat acel aspect unic de oraș/grădină.

Tot în mod spontan pe teritoriul orașului se vor deschide străzi mari și mici, adică ulițe și ulicioare (Ulița cea mare, Ulița Bărbierilor, Ulița Căldărarilor, Ulița Băcanilor, ș.a.) care au fost tăiate de-a lungul timpului prin libera voință a locuitorilor, în funcție de cum aveau nevoie pentru a se mișca mai bine în și printre parohii. Interesele comunicării, specifice zonelor comerciale au făcut ca în timp să se formeze în teritoriu o rețea densă de străzi orientate atât sud-nord cât și est – vest, de diferite categorii ca mărime, ceea ce a dus topografic la apariția multor întretăieri formându-se astfel în mod spontan piațetele urbane pe lângă terenul rezervat pieței comerciale.

Documentele mărturisesc că pe lângă ulițe și ulicioare s-au format și marile artere – căile/podurile- menite a lega orașul cu drumurile comerciale. Între acestea unele sunt socotite „Podul domnesc..” sau podul cel Mare..”, după cum menționează hrisoavele, datorită importanței lor, artere de legătură cu marile drumuri comerciale ce uneau orașul de teritoriile vecine: Transilvania, Sudul Dunării, Moldova, Oltenia sau cele mai depărtate: Imperiul Otoman, Europa Centrală și de Vest etc. Pe lângă funcțiunea primordială menționată aceste artere vor îndeplini în oraș și alte roluri, care le individualizează și determină specificul fiecăreia.

De-a lungul străzilor și arterelor s-a dezvoltat, în vecinătatea Curții Domnești, cartierul comercial, mărturie fiind existența tranzacțiilor cu prăvălii, despre care ne vorbesc documentele încă din secolul al XVI-lea.

După întâmplările dramatice de la cumpăna veacurilor XVI-XVII, domnia lui Mihai Viteazul și urmașii - deceniul 4 al sec. al XVII-lea, începutul lungii domnii a lui Matei Basarab (1632-1654) aduce calmul interior necesar intensificării schimburilor comerciale. „*Toate străzile și piețele orașului erau pline de mărfuri scumpe, pe care negustorii italieni, greci, armeni și turci le expuseseră la vânzare*”¹¹ spunea Paul

10. Dan Berindei, *Orașul București reședință și capitală a Țării Românești. 1459 – 1862*, București, 1900. De științe ist. și filolog. Din RPR, 1963, p. 26.

11. Apud Dan Berindei, *op. cit.*, p. 46.

Strassburg în primăvara lui 1632. Aceasta semnifică creșterea numărului prăvăliilor, deci implicit a cartierului comercial. Se motivează astfel apariția 2 piețe comerciale, *Târgul de Jos* situat lângă Curtea Domnească în locul Pazar-ului și *Târgul de Sus* amplasat ceva mai sus față de malul Dâmboviței, către nord-vest. Curând cele două piețe se vor unifica sub denumirea de *Târgul din Lăuntru*, târg situat la est de reședința voievodală pe malul Dâmboviței, cu menirea de a prelua o mare parte a comerțului de piață din oraș. Tot în zona centrală va funcționa în oraș un timp și *Târgul Cucului*, cel situat între biserica Sf. Gheorghe Nou și Hanul Colțea, cel plasat la întretăierea str. Doamnei cu fosta str. Colțea (azi bd. I.C. Brătianu).

În ce privește cartierul comercial acesta continuă să domine teritoriul dinspre nord/vest, ceea ce semnifică din punct de vedere constructiv prezența predominantă în zonă a **clădirilor/prăvălii**. Spațiile comerciale erau construite în majoritate din lemn, indiferent dacă erau prăvălii sau tarabe (nume dat prăvăliilor mici) și erau acoperite cu trestie sau șindrilă. Prăvăliile aveau o dimensiune standard de cca 3 m la care se adăuga grosimea zidului. Dacă modul în care erau rezolvate planimetric sau volumetric încă este necunoscut, ceea ce ne oferă documentele este importanța acordată spațiului pivniței, parte a construcției realizată în piatră. Ne-o confirmă documentele, așa cum este cel din 20 martie 1655 în care se spune „*să știe cum au... avut Gbinea Mustaci neguțătorul, aicea în București, o pivniță cu 5 prăvălii la Ulița cea Mare, cu curte... pivnița de piatră*”¹².

Un alt important program de arhitectură care apare în Bucureștii secolului XVI este hanul, acesta fiind dedicat locuirii temporare pentru străinii veniți în oraș cu treburi, mulți interesați doar de negoț. Funcțiunea este firească într-un loc al comerțului permanent și de maximă importanță, fiind situat în cel mai mare oraș al țării. Numite după cel care le construiește: domnești, boierești sau neguțătoarești, ele sunt construcții mai ample sau mai mici al căror rol variază de la cel simplu, de locuire temporară, la locuință și negoț și în expresia lor deplină la tripla funcțiune: locuință temporară, prăvălie și perimetru fortificat pentru refugiu în caz de primejdie. Cele mai vechi hanuri atestate documentar sunt Hanul lui Manole Zaraful și soției sale Maria de lângă grădina bisericii Sf. Gheorghe Vechi existent anterior anului 1669 și prima clădire a Hanului Sf. Gheorghe pomenită încă de cronică vel logofătului Radu Greceanu ca fiind ridicat în sec. al XVI-lea (1671). Aceste hanuri au existat dar nu se știe cum arătau, primul, cunoscut ca expresie arhitectonică fiind Hanul Șerban Vodă, construit de voievodul Șerban Cantacuzino (1678-1688) pe Ulița cea Mare, peste drum de biserica Ghiorma Banul.

Evenimentele constructive care se petrec în orașul capitală în ultimele

12. Apud George Potra, *Documente referitoare la istoria orașului București (1594-1821)*, București, 1961, p. 112

decenii ale sec. al XVII-lea și în sec al XVIII-lea vor duce la conturarea expresiei arhitectonice brâncovenesti. Astfel constructiv și implicit vizual orașul, prin clădirile sale cele mai importante, biserici și palate se va înscrie în noua viziune spațială și decorativă, realizatorul acestei transformări fiind chiar domnitorul Constantin Brâncoveanu (1688-1714). După ce va transforma incinta Curții Domnești din București într-un palat de desfătare și reprezentare, va reconstrui biserica Sf. Gheorghe Nou, realizare majoră pentru București. Zestrea de clădiri a orașului se va completa cu **hanuri** noi sau cu nouă înfățișare, așa cum este Hanul Sf. Gheorghe din jurul bisericii Sf. Gheorghe Nou (1699). Ambele construcții care vor trece prin multe calamități naturale în veacurile XVIII-XIX vor dispărea după Focul cel Mare din 1847. Tot lui Constantin Brâncoveanu i se datorează ridicarea Hanului Constantin Vodă pe locul caselor agăi Constantin Bălăceanu.

Ca transformare urbanistică marcantă trebuie amintită prima intervenție majoră în rețeaua stradală a orașului la 1692, tăierea Podului Mogoșoaiei care va lega Palatul Domnesc de moșia acestuia de la Mogoșoaia. Acest pod va deveni în secolul al XIX-lea axul dominant al orașului.

Veacul al XVIII-lea va rămâne pentru orașul București ca veacul hanurilor, prezența lor intensificându-se în zonă. Nu se vor mai construi marile rezidențe dar apar hanurile boierilor, mănăstirilor și ale negustorilor. Se va constitui un lanț de hanuri menite să rezolve concomitent problema locuirii temporare pentru cei ce nu doreau sau nu puteau din varii motive să-și aibă propria casă, dar și pentru a asigura spații comerciale în oraș: Hanul Câmpinencei, Hanul Filipescu, Hanul Damaris.

Sfârșitul de secol aduce și o altă imagine asupra Bucureștilor decât aceea oferită de relatările documentelor, relatări confirmate parțial de cercetările arheologice ale sec. XX, și anume primele documente cartografice: Planul Purcel (1789) și Planul Ernst (1791) realizate de ofițerii austrieci Ferdinand Ernst și Franz Purcel pentru nevoile militare ale Statului major austriac, primele documente de acest tip și care au fost întocmite cu un grad remarcabil de precizie. Din ele știm astăzi că o parte din orașul actual a păstrat traseul stradal al sec. al XVIII-lea¹³.

Pe parcursul istoriei sale, secolul al XIX-lea poate fi definit ca etapa de trecere de la orașul medieval la orașul modern ca funcțiuni, oraș care să poată răspunde exigențelor modificărilor social economice și politice.

La acea vreme Bucureștii se întindeau până la drumurile-șosele de centură. Basarabilor, Bonaparte, Ștefan cel Mare, Mihai Bravul, urmat de drumul „spre dealul Văcăreștilor” până la „streaja podului Șerban Vodă”, iar de acolo limita era marcată de „mahalaua Sfântului Elefterie până la Podul de Pământ”. Se păstra acea formă

13. Apud Valeriu Drăgan, *Planul Ernst (1791). Analiza rețelei stradale din centrul orașului București, în București. Materiale de istorie și muzeografie*, vol. XIII, p. 77

aproape rotundă a teritoriului oficial al orașului, așa cum se întinse de-a lungul secolelor, expansiune continuată pe parcursul secolelor al XIX-lea și al XX-lea.

Din 1834 a început oficializarea nomenclaturii stradale, denumirile fiind cele care aparțineau memoriei locului sau unele noi. Soarta numelor de străzi a fost diferită, căci unele s-au păstrat nemodificate din vechime – Sf. Constantin, Traian, Plantelor, Ștefan cel Mare ș.a – iar altele au cunoscut repetate schimbări – Ișlicarilor/Franceză/Carol/30 Decembrie/Iuliu Maniu/Franceză. Totuși, când motivul schimbării a avut forță și impact, s-a impus definitiv, precum numele fixate în 1878, omagiu trupelor române ce au câștigat independența României în luptă¹⁴. Atunci Podul Mogoșoaiei a devenit Calea Victoriei, strada Germană – str. Smârdan, Podul de Pământ – Calea Plevnei, Podul Caliciei/Calea Craiovei – Calea Rahovei, Calea Vergului – Calea Călărășilor.

Veacul al XIX-lea, care debutează dramatic¹⁵, va aduce profunde transformări în zona centrului Bucureștilor și nu numai. Cele patru calamități naturale și umane ale secolului și anume cutremurele, inundațiile, incendiile și ocuparea de către trupele străine a orașului au produs, de fiecare dată mari distrugerii ale fondului constructiv (numai în incendiul din 1802 ard cca. 2000 case mari și mici iar în 1847 ard 686 case, 1142 prăvălii, 10 hanuri și 12 biserici), obligând la introducerea de măsuri radicale preventivoare, dar dând și posibilitatea de a se interveni în organizarea spațială a teritoriului, în ordonarea și alinierea tramei stradale și a elementelor care o definesc: clădirile. Criteriul de aprobare sau interdicere este încă spaima de foc și de ceea ce l-ar putea alimenta dar și aspectul orașului și asigurarea unei bune locuiri pentru toți, principiu urban prin excelență, deoarece numai aici vecinătățile nu mai sunt izolate.

La începutul sec. al XIX-lea, în anul 1806 se modifică divizarea administrativă a orașului¹⁶ și, ca urmare a calamităților din 1802, 1804 vor fi luate de către autoritate, respectiv domnitorul, măsuri pentru îmbunătățirea calității construcțiilor și, pentru prima oară se va încerca introducerea unor reguli în ce privește amplasarea clădirilor și modul de formare a străzilor. De la Dionisie Eclesiarhul aflăm: „*Vodă în urma focului...poruncia să facă casele drept în rând, să easă ulițele drepte, nu șuvăite și casele una mai afară și alta mai înlăuntru...*”¹⁷. Se stabilesc și alte reguli: *unde este voie să se construiască cu lcat (letaj), unde sunt permise numai clădiri din zid (din cărămidă)*. Este prima formă de regulament urbanistic, regulament ce se va dezvolta

14. Cezara Mucenic, *Case, palate, biserici, străzi mari și mici în Bucureștii secolelor XIX și XX* în București 550 de ani de la prima atestare documentară, ARCUB, București, 2009, p. 101

15. Cutremurul din 14 oct. 1802, incendiul din 28 august 1804 și inundația din 1805

16. În perioada ocupației ruse (1806-1812) dispare împărțirea în Plase trecându-se la împărțirea în boiele/culori: cul. de Negru este estul, Cul. de Verde este vestul, Cul. de Albastru este sudul orașului, Cul. de Galben este Nordul iar Cul. de Roșu este Centrul (fosta Plasă a Târgului)

17. Apud Dan Berindei, *op. cit.*, p.152

În a doua parte a acestui veac. Se făcea pentru prima dată legătura între modul în care se realiza ridicarea unei construcții de un cetățean pe proprietatea sa și efectul acestei intervenții, uneori major, asupra interesului public.

Prin prevederile Regulamentului Organic, începând cu anul 1832/34 se va introduce obligația proprietarului de a cere **autorizație de construcție** pentru orice clădire pe care vrea să o ridice sau pentru modificări la construcțiile existente. Judecată de arhitectul șef sau de Serviciul Tehnic (când acesta se constituie) și emisă de Primar, această autorizație va constitui modul prin care autoritatea orașenească încearcă să împace interesul public cu cel particular. Arhitectul orașului, inițial, și după amplificarea serviciului tehnic al Primăriei, arhitectul culorii aprobă, îndrumă, controlează fiecare construire sau reparație, obligând proiectantul să se înscrie în regulamentele existente. Autorizațiile vor deveni oglindă a mentalității arhitectonice atât a comanditarului cât și a autorității.

Perioadei regulamentare îi aparține și numirea în 1831 a unei Comisii (...) pentru înfrumusețarea și îndreptarea Poliției care va elabora **Regulamentul pentru starea sănătății, înfrumusețarea și paza bunei orânduiei în Poliția București** (adoptat în aprilie 1832) ansamblu de măsuri edilitare și urbanistice favorabile orașului. Acest regulament a fost redactat de arhitecții Hartel și Moritz von Ott. „(...)cei ce vor veni să clădească de acum înainte binale din nou, să fie supuși a le face după un plan ce s-ar da prin sfat de către arhon orașani, ca încetul cu încetul să se împodobească”¹⁸.

În perioada Regulamentului se va emite prima legislație precisă privind supravegherea construcțiilor orașului: **Așezământ pentru înfrumusețarea orașului București**, votat în aprilie 1831, ce prevedea ca scările să se facă în interiorul caselor și să se desființeze prispele și că „nu se pot construi decât case de cărămidă acoperite cu indrilă” urmând ca „un arhitecton al orașului să supravegheze aplicarea măsurilor”¹⁹.

După anul 1838 vor apărea și planuri întocmite de proiectant, cu mai multă sau mai puțină pricepere, după cum îi este și învățătura într-ale clădirii. Pe ele arhitectul va indica: „i se dă voie să construiască prăvălii pe pivniță boltită, cu odăi, cuhnii, plimbătoare, învelitoare cu olane sau fier.”²⁰. Cu toate eforturile legislative se constată o îmbunătățire extrem de redusă chiar și în anul 1864.

În ce privește construcția clădirilor, primele reguli mai ample vor fi cele emise după dezastrul din 1847, când **focul cel mare** distruge centrul comercial al Bucureștilor. Urmarea va fi **Regulamentul din 1847** completat de **Regulamentul**

18. George Potra, op.cit., 1821-1848, p. 398-400, documentul 310

19. I.C. Filitti, *Principatele Române de la 1828 la 1834. Ocupația rusească și Regulamentul Organic*, București, p. 125

20. P.M.B., 1856, dosar 108, fila 22

pentru alinieri și clădiri din 1848, prin care orașul este împărțit în 3 ocoale, fiecare primind anumite condițiuni referitoare la construcția clădirilor. Astfel în **Ocolul I** se acceptă case cu una-două caturi de zid acoperite cu olane de fier și împrejmuite cu fier, aici fiind interzise prăvăliile care lucrează cu foc. În **Ocolul II** se permit case din paiantă de zid, iar în **Ocolul III** sunt „iertate a se face case și prăvălii și în paiantă după o construcție solidă” și cu „învelișuri de șindrilă”²¹. Sunt fixate în amănunt condițiile de construire corectă de la modul de punere a golurilor unui cat față de celălalt, la grosimea zidurilor, boltirea pivnițelor până la fațade la care „toate ochiurile de ferestre sau de uși vor fi, îndeobște, ornate frumos”. Vor fi acum considerate mai puțin, sau chiar inutile referirile stricte la modul de construire, în schimb se vor amplifica cele referitoare la aspectul clădirii: Art. 31 „Când o casă pe aliniere va rămâne cu una sau ambele fațade vizibile pe linia despărțitoare de vecinătate, proprietarul este dator a le ornamenta făcând deschideri false, despărțind caturile... în același stil general ca pentru fațada principală”²², un loc principal acordându-se înălțimii clădirii stabilită în funcție de lățimea străzii, deci, urmărindu-se același criteriu estetic. Odată cu tăierea marilor artere ale orașului se va crea și primul serviciu tehnic național. În obligația acestuia va sta dispoziția: „nici o clădire publică nu poate a se lucra fără a se îndrepta mai întâi planul și socoteala către secția inginerească...iar arhitectonii orașelor au a se îndeletnici la toate câte privesc înfrumusețarea lor”²³. Conform primelor organizări administrative un arhitect al orașului supraveghează mai întâi starea clădirilor șubrede, apoi după legislațiile deja pomenite autorizează construirea verificând calitatea lucrării. Primii arhitecți ce vor avea această sarcină sunt străini de loc, căci pe aici nu se găsesc școli potrivite. Aceștia sunt Hartel, Sanejouand, Faissier. Hartel este primul pentru care se va folosi termenul arhitecton: „...fiindcă Hartler arhitecton ce se află aici e trebuincios pentru poliție, de aceea poruncim să se orânduiască a i se da leafă de la cutia Eptropiei” (4 oc. 1816)²⁴, iar Sanejouand este cel ce va înainta raport domnitorului Bibescu în ianuarie 1842 „Pour l’ambellicement de la ville, son bon ordre”²⁵.

Abia din 1877 apare un serviciu propriu-zis de arhitectură, inițial cu doi arhitecți și alți câțiva conducători, pentru ca, din 1879, din acest serviciu să facă parte șase arhitecți, printre care Al. Săvulescu, P.Petricu, I.I.Poteca, I. Bonomeli etc. Astfel, la nivelul orașului serviciul de arhitectură și serviciile de același tip înființate în diverse ministere (în 1891 existau servicii de arhitectură la Ministerul de Interne,

21. Orașul București. *Colecțiune de Regulamente municipale*, seria I, de la 1847-1870, București/s.n./, 1870, p. 7-9

22. Orașul București. *Regulament pentru construcțiuni și alinieri*, București, 1879, p. 19

23. Apud I.C. Filitti, *Domniile Române sub Regulamentul Organic 1834-1848*, București/s.n./, 1915, p. 87

24. *Ibidem*, p.90

25. P.M.B, 1835, Dosar 84, fila 424

Culte, Domenii și Război) pot controla și influența direct nivelul construcțiilor ajungându-se ca, în 1890, *Analele arhitecturii* să anunțe existența unui proiect – tip pentru judecătoriile de ocol din București, întocmit de arhitectul G. Mandrea, șeful serviciului construcțiuni al Primăriei, preconizându-se astfel trecerea la clădirile standard pentru instituții.

Arhitectura unui oraș este chemată să răspundă nevoilor sociale ale acestuia, să dezvolte, deci programe legate de funcțiunile sale complexe, iar pentru un oraș capitală ca Bucureștiul să preia și să dezvolte teme din cele mai variate, uneori găsin primele soluții, toate menite să satisfacă același scop, crearea spațiilor adecvate pentru îndeplinirea activităților personale sau sociale, publice sau private. Acest rol se va accentua pentru oraș în sec. al XIX-lea ca reflex la trecerii spectaculoase de la viața cu aer patriarhal de uitat colț de lume, la aceea trepidantă a orașului capitalist.

Programele arhitecturale specifice secolului al XIX-lea începe să pună în prim plan tema locuinței, aceasta fiind într-o ordine cronologică cea mai veche funcțiune ce trebuie să asigure însăși esența existenței umane. **Hanul/hotelul** constituie un alt program specific dezvoltat urban interesând atât domnia cât și păturile umile, căci asigurarea adăpostirii călătorilor și implicit a negustorilor și odată cu ei a negoțului, nu putea decât să fie fertilă dezvoltării orașului. Prăvălia devine o funcție importantă în orașul comercial în plină dezvoltare, de asemenea și clădirile menite să servească publicul, adică instituția.

Referitor la prima funcție amintită, aceea a casei de locuit se remarcă în București câteva categorii de case delimitate după apartenența de clasă a proprietarului. Se delimitează casa boierească cu galerie la intrare, cu 4 sau 5 camere, cu sală, cu o mulțime de uși și ferestre la fațadă. Există și locuințe mai mici, compuse din 3 sau 4 camere mici, „...cu dușumea așternută cu cărămizi”. Din anunțurile de vânzări de case din presa timpului aflăm care sunt diferențele dintre tipurile de case, valoarea sau importanța. Vistiernicul Grigore Agopeanu oferă pe **Podul Calicilor (Podul Calii)**, la biserica Sf. Ilie „*patru odăi mari sus, o galerie, două veceuri, edmară, dulap mare la scară, pivniță, vârzărie, cărbunărie, jos două odăi, cuhnie, grajd, șoproan*”²⁶. În ceea ce privește locuințele situate în zonele mai aglomerate sau cu orientare predilect comercială, amplasarea acestora se face *în fața podului*. Se conturează un tip de locuință ce va persista, cu puține modificări de-a lungul secolului și va constitui și tema de bază a unor variațiuni importante ca perioadă de persistență și ca întindere, găsindu-se în cele mai variate zone ale orașului. Este vorba de tipul de clădire masivă, cu două caturi la care intrarea se face printr-un coridor/gang boltit spre curtea interioară și de acolo la etaj, în curtea interioară clădirea continuându-se cu aripile plasate pe o latură sau pe ambele laturi, obținându-se astfel un plan în formă

de L sau U. Desigur, schema aceasta de bază cunoaște diferite variante în raport cu terenul, tema de proiectare și nu, în ultimul rând cu soluția creatoare a arhitectului.

După anii 1860 se vor contura câteva soluții ce folosesc ca elemente de bază coridorul de intrare și galerie la etaj începând cu planul în formă de U, în care coridorul este plasat central, conturând și axul clădirii desfășurate simetric față de el. Către sfârșitul secolului, odată cu schimbarea mentalității privind condițiile de viață și a imaginii arhitecturale a ambianței, tipul de plan coridor/curte interioară/galerie apare din ce în ce mai rar trebuind să se adapteze la noile dimensiuni ale clădirilor de locuit. Două coridoare, gang de intrare în curtea interioară conduc către o galerie de-a lungul căreia se întind casele în anfiladă, acestea primind lumina și direct de afară și prin coridorul amintit.

În perioada 1855-1896 vom întâlni mereu, în zona mai puțin aglomerată, deci în care clădirile se construiesc pe terenuri mai ample, un tip de construcție cu două niveluri reluând forma de L, la care latura scurtă este plasată la stradă. Intrarea se face prin curte, corpul acesta de clădire fiind cel principal. Urmează corpul secundar, adică clădirea cu latura lungă, în care încăperile dispuse în anfiladă se deschid spre galerie deschisă, la începuturile sale, dar care foarte repede devine o galerie închisă câștigând un plus de utilitate și dând eleganță desfășurării fațadei. Spre sfârșitul secolului coridorul apare definitiv ca soluție pentru o serie de clădiri, prezent uneori numai în zona dependințelor, ca altădată galeria deschisă sau închisă²⁷.

Și la clădirile în formă de I, cu minimă curte interioară creată între corpul din față, cel reprezentativ care ocupă frontul străzii, aripa din spate și calcanul vecin, galeria devine coridor interior, fiind plasată pe peretele ce nu permite deschideri, lăsându-se astfel camerele să comunice direct cu exteriorul și are numai rol de circulație.

Principală ocupație a orașului fiind cea comercială alături de cea administrativă va crește vertiginos numărul clădirilor având ca destinație **prăvălia**. Dealtfel, la sfârșitul secolului **Marele Dicționar geografic al României**, prezentând situația statistică a clădirilor din București, după destinație, la capitolul prăvălii cuprinde: 85 marochinării, 63 giuvaergerii, 206 croitorii, 44 farmacii, 220 magazine și ateliere de încălțăminte, 23 magazine de mobilă, 77 măcelării (fără hale), 16 librării și 2474 magazine diferite, pe lângă ele fiind și cele 109 cafenele, 133 restaurante, 1812 cârciumi și 32 berării din totalul de clădiri existente în 1897.

Frecvența folosirii parterului ca **prăvălie** determină ca acest program să ocupe al doilea loc ca importanță după cel al casei de locuit și să fie strâns legat de evoluția acesteia, deoarece abia către sfârșitul secolului al XIX-lea se va prefigura ideea de clădire destinată exclusiv comerțului. Începuturile sunt ale unei **locuințe cu două caturi** situată la frontul străzii, care la parter cuprinde prăvălia formată de obicei

27. Datele care fac referire la funcționalitatea clădirilor, apud Cezara Mucenic, *op. cit.*

dintr-o singură încăpere, urmată de o cameră anexă a ei sau chiar două camere, așa cum ne spune Herman Müller de pe strada Mogoșoaiei, mahalaua Crețulescu, când cere: „*să clădesc de zid prăvălii cu pivniță boltită și etaj deasupra*” sau ca în anunțul de vânzare a unei case a „*Dumneaei medelniceresei /?/ Argintoenkii de pe Podul Calicilor nr. 1753. Sunt de vânzare o sală mare, cinci odăi, o cămară, două beciuri, o pivniță sub case, o cuhnie în curte, cu două odăi alăturate, cu galerie pe dinainte ... O prăvălie sub case cu o odaie mare...*”²⁸. Pentru această funcțiune nu există un efort arhitectural special, spațiul comercial netrecând de dimensiunea unei camere obișnuite, intrarea făcându-se direct din stradă. Deci, principala atenție se va îndrepta spre fațadă, începând cu modificările de ordin practic, ca în cazul hanurilor, și anume deschiderea prăvăliilor spre exterior și prin aceasta, practic, spargerea monotoniei zidului sau coborârea ferestrelor la îndemâna trecătorului, ca o primă etapă spre constituirea vitrinei. Etapa următoare înseamnă constituirea vitrinei, deci realizarea unei deschideri speciale de mare amplitudine, care să permită expunerea mărfurilor. Astfel, proprietarii de prăvălii vor face cereri pentru modificări ale fațadelor pentru vitrine. Proprietarul prăvăliilor din str. Carol colț cu Calea Rahovei solicită „*de a pune o fațadă de lemn lustruit și cu geamuri (...) lucrare provisorie*”²⁹ iar în 1884 S. Weiserman din str. Carol nr. 6 să ceară „*doresc a transforma intrarea caselor mele (...) prin construirea unui galantar*”³⁰, galantar care se plasează în fața gangului de intrare și în continuarea prăvăliei aceluiași de la nr. 8. Acest proiect dovedește încercarea de a rezolva ambele fațade în același fel, armonios, în care evident, deschiderile domină, plinul fiind redus la minim. Odată cu schimbarea rolului deschiderilor prăvăliei, fereastra devenind loc de expunere a mărfii, tăierea fațadei devine obligatoriu deferită la parterul comercial față de fațada locuinței, situată la etajurile superioare. De la început această normă a fost gândită și proiectată în viziunea respectării unității stilistice a clădirii. Parterul comercial, cu marile lui deschideri va elimina aproape total decorul, acesta devenind predominant la etajul locuință, prin aceasta subliniind importanța funcției de locuit și neconsumând vizual pe trecător de la spectacolul mărfurilor. Planul va fi următorul: **încăpere/prăvălie** urmată de odaia anexă care are ieșire spre curtea interioară sau spatele clădirii. Prăvălia are la fațadă intrarea între vitrine sau numai cu o vitrină. Evident, pentru evitarea oricăror confuzii, intrarea spre locuințe este tratată diferit, cu ancadramente și tăietură a golului, de obicei mult mai bogat. Un caz special îl constituie clădirile în formă de T din zonele aglomerate comerciale unde fiecare participant de teren este exploatat la maximum. Acestea vor avea la parter numai magazinul, desfășurat în lungime și

28. *Curierul Românesc*, nr. 79, 7 februarie, 1834

29. PMB, 1881, dos. 80, f. 9

30. PMB, 1884, dos. 149, f. 113

din el trecerea spre etaj la locuință (cum este cazul majorității caselor – prăvălie din fosta Calea Rahovei/actuala str. George Georgescu care păstrează amprenta vadrurilor vechi, comerciale, ale Bucureștilor). Clădirea desfășurată în lungime și cu fațadă îngustă se va păstra până în pragul secolului al XX-lea suprasolicitarea terenurilor de amplasare determinând numai creșterea regimului de înălțime la dimensiunea unei clădiri cu trei caturi și mansardă.

Desigur, magazinul va fi prezent și la clădiri ce nu mai folosesc tradiționalul plan, deci, ale căror intrări se plasează de obicei pe o laterală, lăsând liberă întreaga suprafață de la stradă pentru magazin.

Pe lângă magazinele de mărfuri de tot soiul, unde acestea se vând sau se și produc, vor fi prezente în București într-un număr însemnat și localurile de consumație, cârciumi, sau când ele devin mai pretențioase, restaurante. Începând cu acela simplu, plasat într-o clădire de locuit obișnuită, în care la parter, dând spre prispă, se află cafeneaua până la saloane (ex.: salonul lui G. Constantinescu din str. Carol I nr. 52 care proiectat în 1886 cu scară monumentală ducând spre terasa situată pe două niveluri, susținute de coloane gemănate, cu basoreliefuri în partea inferioară a fusului cu atic decorativ și statui la nivelul acoperișului, totul menit a impresiona prin fast și eleganță), localurile vor constitui un program special, rezolvat în raport direct cu gustul proprietarului și cu nivelul considerat de acesta a fi necesar de atins pentru atragerea publicului consumator.

De la simplu la complex, de la mic la mare și prăvălia se constituie ca una dintre temele ce au reprezentat subiect de rezolvare artistică pentru arhitecții bucureșteni de-a lungul veacului. Zona istorică a prăvăliilor, deși concuroasă puternic de spațiile comerciale generoase, devenite ulterior magazine de lux (cum sun cele de pe bulevardele Tache Ionescu și I.C. Brătianu) continuă să existe ca un binecunoscut vad comercial, dezvoltând ca noutate magazinul universal, apărut la sfârșitul veacului al XIX-lea.

Urbanistic și ca tramă stradală, Bucureștiul interbelic a fost în continuă mișcare și transformare. Astfel, continuă, pe baza unor concepte urbanistice clar și convingător exprimate fie în revistele de specialitate, fie în cotidianul la îndemâna oricărui cetățean **Gazeta Municipală**, să se alinieze străzi, să se prelungească trasee sau să se taie noi drumuri necesare pentru a se realiza o circulație mai fluentă și o punere în valoare a parcelelor. Se taie Bd. Dacia, care leagă direct Piața Lascăr Catargiu de Calea Moșilor, dispăre Piața Sf. Gheorghe/Piața Romei, prelungindu-se bulevardul I.C. Brătianu, se taie bulevardele Maria și Neatârnării (Mărășești) și așa mai departe. Bucureștii își vor completa fondul construit cu acela al cartierelor de locuințe ieftine iar arhitectura de factură modernă va deveni limbajul curent pentru cele mai variate programe.

Asupra arhitecturii, ca una dintre artele cele mai strâns legate de evoluția socială și chiar dependentă de aceasta, ce propune programe și oferă suportul material al realizării lor, transformările prin care trece orașul în secolul al XIX-lea au avut

un impact pozitiv. În primul rând au determinat diversificarea programelor propuse spre rezolvare arhitecților, dându-le posibilitatea și obligându-i să-și adapteze soluțiile constructive la teme variate, de la cele de bază, cum sunt: casa de locuit, prăvălia, hanul, la marile teme ale orașului modern, instituțiile politice, administrative, politice sau culturale. În al doilea rând pentru că au creat mediul propice pentru desfășurarea activității celor mai mult de 120 de arhitecți și constructori români și străini, cu pregătire felurită, de la școlile de meserii la reputele academii din Viena, Berlin sau Paris.

Prezența arhitectului în viața Bucureștilor secolului al XIX-lea a fost stimulatorie prin realizările artistice constructive care creează imaginea lui arhitecturală, prin controlul și îndrumarea la nivel edilitar, arhitectul devenind și modelator urban.

Ca stiluri recunoscute în arhitectura orașului, specific secolului al XIX-lea este **eclectismul** preluat ca cel mai modern stil al epocii, ce introduce orașul pe făgașul marilor realizări contemporane³¹. Trecerea de la **neoclasicism** la **eclectism** nu a reprezentat o cenzură, de multe ori fiind abia simțită, numai analiza modenaturii punând-o în evidență. Preluarea eclectismului a cunoscut mai multe perioade de difuziune. La începuturi este primit ca un repertoriu decorativ neoclasic îmbogățit cu noi elemente care se aplică păstrând punerea în pagină de tip neoclasic, deci cu dominantă plinului.

În ultimul pătrar, ca urmare a schimbării condițiilor sociale și ca urmare a modificării planului caselor de locuit, eclectismul se va manifesta și în alte moduri, unul dintre acestea fiind fenomenul preluării și reconstituirii unui anume stil din cele trecute. Preluarea de forme și motive ale diferitelor stiluri care au caracterizat arhitectura occidentală au fost folosite liber într-un mariaj care depindea de imaginația arhitectului proiectant și de gustul beneficiarului. Așa va proceda arhitectul Louis Blanc în Platul Ministerului Agriculturii, Comerțului și Domeniilor sau în casele particulare proiectate de el, când vehiculează forme și repertorii ale Renașterii franceze sau arhitectul G.N. Duca, promotor al stilului Ludovic al XIV-lea, atât ca motive decorative cât și ca mod de compoziție a planului sau fațadelor. Stilul eclectic – cu componenta lui de de la sf. sec. al XIX-lea eclectismul de factură academică, va domina orașul celei de-a doua jumătăți de veac.

Spre sfârșitul secolului, la modul concret, orașul va cunoaște, prin efortul creator al arhitecților Mincu și Socolescu, încercarea practică de constituire a unui stil național. În ceea ce privește casele urbane ca siluetă, se reia ca volum vechea formulă dar încercând o adaptare la tipul funcțional al casei țărănești, dar și elemente de decorație de inspirație decorativă medievală românească. Fațade *neoromânești* gen Casa Lahovary (1886-arh. Ion Mincu) sau Bufetul de la Șosea (1892) întâlnim și la casele din cartiere comerciale construite în perioada amintită (ex. casa de pe Calea Rahovei/G. Georgescu nr. 42 fost 96).

31. Cezara Mucenic, *op. cit.*, p. 66

La încheiere de veac va fi recepționat încă un curent european Stilul 1900 cu care de altfel se și înrudește curentul neoromănesc. Cu liniile sale curbe și motivele decorative vegetale el va apare, în puține exemplare și în București, unul dintre acestea fiind casa Anghel Frunzărescu din str. Lipsacani la nr. 72.

Definirea stilistică a activității arhitectonice în București pune în discuție un fapt al civilizației românești din secolul al XIX-lea și anume preluarea experienței Europei apusene și transpunerea ei în realitatea de aici. Acest fapt a avut o deosebită importanță deoarece înscrierea în circuitul european de valori artistice a permis receptarea rapidă a curentelor modernizatoare în secolul al XX-lea.

DIN ISTORIA MAHALALELOR BUCUREȘTENE - MAHALAUA CALICILOR

Istoria urbanistică a capitalei interesează dintotdeauna, dar, a venit, poate, vremea să ne întrebăm ce dădea viață clădirilor și străzilor care și-au schimbat, arareori întâmplător sau nu, înfățișarea.

*„În Bucureștiul iubit se văd încă prin toate cartierele secvențe de mahala, ca într-o excursie prin tunelul timpului- în fapt, un reflex al tranzitoriei periferii ce s-a instăpânit ca să dureze, de la margine până la centru, în Hilariopolis-ul vidat de norme și soluții practice (...). Câteva insule de Europă în centru și o vastă periferie – așa se poate defini Bucureștiul de mai bine de un secol. Dacă uităm de propriile noastre iluzii și ne interzicem nostalgii confuze, capitala ne apare ca un oraș al contrastelor ilare, al neasemănării și al neamestecului social – asta se citește în notele călătorilor străini pe meleagurile noastre și asta înțeleg și românii lucizi din aproape 550 de ani de istorie atestată.”*³²

Istoria Bucureștilor se definește prin perpetua extindere a periferiei, a marginilor de oraș, hotărnicite abia la 1830, odată cu instituirea Regulamentului Organic în Țara Românească, fenomen în jurul căruia există o amplă dezbateră istorică. Există o varietate de informații despre București, de la legendă și folclor la rezultatele cercetărilor de teren publicate în ultimul secol. Printre cele mai cunoscute lucrări și publicații, amintim selectiv: George Ionescu- Gion, *Istoria Bucurecilor*, Stabilimentul Grafic I.V. Socecu, București 1899, Frédéric Damé, Socec&Sie Éditeurs, Bucharest, 1907; Nicolae Iorga, *Istoria Bucureștilor*, Editura Municipiului București, București, 1939; George Costescu, *Bucureștii Vechiului Regat*, Editura Universul, București 1944; Constantin C. Giurescu, *Istoria Bucureștilor din cele mai vechi timpuri până azi*, Editura pentru Literatură, București, 1966; Studiile Revistei Materiale de istorie și muzeografie (MMB) publicate anual începând din 1964 până în prezent; Ion Vârtosu, Horia Oprescu, *Începuturi edilitare 1830-1832. Documente pentru Istoria Bucureștilor*, vol. I, București, 9 mai 1936. Repere din literatura de

specialitate: George Potra, *Din Bucureștii de altădată*, Imprimeriile Curentul S.A.R., București, 1941; Alexandru Lepădatu, *Catagrafia Bisericii Bucureștene*, extras, Biserica Ortodoxă Română, Tipografia Cărților bisericești, București, 1907; Constantin Moșil, *Bucureștii vechi. Schiță istorică și urbanistică*, în *Boabe de grâu*, nr 9, București, 1932; Paul I. Cernovodeanu, *Știri privitoare la București din izvoarele și călătorii străini în secolele XVIII și XIX*, București, 1955 (în manuscris); G.D. Florescu, *Din vechiul București. Biserici, curți boierești și hanuri după două planuri inedite la sfârșitul veacului al XVIII-lea*, f. ed., București, 1935; Victor Bilciurescu, *București și bucureșteni de ieri și de azi*, Editura Universul, București, 1945, pp 27-28, etc.

Între aproximativ 1500 și 1830, termenul mahalla, venit din limba turcă, desemna un cartier, indiferent dacă acesta era marginal sau era central. Înțelesul de district, periferie apare după 1830, atunci când Bucureștii preiau elemente de viață urbană occidentală, iar mahalalele centrale se topesc în sânul unui oraș cosmopolit.

Noul oraș europeanizat nu cunoștea împărțirea în mici cartiere: Bucureștiul occidentalizat voia să fie un oraș unitar, omogen. A continuat însă să fie înconjurat de vaste cartiere mărginașe cu un mod de viață aproape rural cărora li s-a aplicat indistinct eticheta de *mahala*. De-acum, mahala și mahalagiu înseamnă periferie și locuitor al periferiei – desigur, și comportament periferic – în contradicție cu centrul modernizat.

Periferia reprezintă întotdeauna o situație de tranziție de la sat la oraș, iar tranziția persistă și după 1920, când mahalalele, ca unități administrative, dispar aproape cu totul, locul lor fiind luat de comunele suburbane.

Evoluția urbană- mahalaua Calicilor

Bucureștii, așezare urbană în plină expansiune, inițial s-a organizat spontan, având ca nuclee de bază **parohiile** numite în sec. al XVI-lea **enorii**, iar din a doua jumătate a secolului al XVII-lea **mahalale**. Numărul mahalalelor din veacurile XV-XVII este necunoscut, dar documentele amintesc de **Mahalaua Sărindarului** (1615), **Mahalaua Sf. Sava** (1664), **Mahalaua Sf. Nicolae Șelari** (1676), **Mahalaua Bisericii Grecilor**, cea a lui **Ghiorma Banul**, după numele ctitorului bisericii (1685), **Mahalaua Bisericii de Jurământ** – biserica Sf. Dumitru, unde se depunea jurământul de către martori înaintea unei judecăți - (1687). Se poate bănui existența și a altor mahalale în funcție de cum s-au ridicat, una după alta, bisericile din zonă.

Între 1700 și 1800 datorită mulțimii de negustori care se așează la periferiile sale Bucureștii își vor dubla suprafața. Spre nordul orașului apar mahalalele Biserica Enei și Kretzulescu ce se prelungesc cu Amzei și Sfinții Voievozi. Spre nord-est apare mahalaua Bătiștei urmată de noile mahalale Schitul Dârvari, Dichiu, Pitar Moș, Popa Chițu, Tîrchilești etc. În estul orașului răsar multe mahalale negustorești, precum Lucaci, Sf. Ștefan, Mântuleasa, Negustori, Precupeții Vechi și noi, Delea Veche și Nouă, Popa Soare, Popa Nan, Vergului, Oborul Vechi etc.

În sudul Târgului Bucureștilor apar alte așezări ce se transformă în scurt

timp în mahalale, precum cea a **Antimului** continuată de **Schitul Maicilor**. La sud de **Slobozia Domnească** și mahalaua Broșteni s-a format mahalaua **Cărmidarii de Jos**, prelungită de mahalaua **Manea Cavafu** și mahalaua **Apostol**. Mahalaua **Vlădichii**, aflată în spatele Dealului Mitropoliei, se continua spre nord cu **Sf. Ilie Rahova**. În vestul orașului, alături de mahalaua Izvor, se desfășurau așezări mai mari, ca **Mihai Vodă** și **Spirea din Deal**, dar și micile aglomerări din Dealul Cotroceni, **Sf. Elefterie Vechi** sau Dealul Grozăveștilor.

Începând cu anii 1830-1831, modernizarea Bucureștilor va pune stavilă proliferării mahalalelor în zona centrală. Multe din vechile cartiere ale Târgului dispar în vaste proiecte edilitare ce vor prinde contur abia începând cu anii 1860. Fiecare mahala nu avea mai mult de 20 de familii, în interiorul acesteia existând o ierarhizare socială și profesională. De obicei erau două feluri de locuitori: cei de pe ulița principală (boieri, funcționari domnești, preoții, dascălii, negustorii mai înstăriți) și cei din vecinătatea ei.

Nu se știe cu certitudine când apare această așezare. Unii istorici consideră, prin analogie cu formarea altor cartiere, că **Mahalaua Calicilor** a fost la începuturi o așezare rurală. Un sat al calicilor în afara orașului este atestat din secolul al XV-lea, dar există și mențiuni mai vechi despre o așezare calicească din secolele XIV-XV, posibil, știind că a existat în secolul al XVI-lea un sat cu o vatră deja constituită. Amplasarea satului în spațiul amintit, și nu în altă margine poate fi legată de existența unui vast domeniu domnesc în vecinătatea de sud a orașului. Calicul³³ se afla sub protecția domnului, pe domeniile aflate sub stăpânire domnească. Curtea Domnească se apropia de marginile orașului doar înspre Dâmbovița, prin urmare, calicii domnești au fost așezați lângă ea. La sfârșitul secolului al XVII-lea domnitorul Constantin Brâncoveanu i-a mutat de pe domeniile domnești împărțindu-le pe acestea boierilor lui.

În teritoriul calicesc se formează către 1550-1560 mahalaua **Postăvari**, pe malul sudic al Dâmboviței. După 1600 îi va urma mai spre vest mahalaua **Târnovului**, numită și **Arhimandritului**, care s-a dezvoltat în jurul bisericii Sf. Apostoli. După 1700 aceasta a luat numele de mahalaua **Dudescului**, deoarece boierii Dudești aveau aici întinse domenii, datorite de Brâncoveanu. La începutul secolului al XIX-lea mahalaua Dudești se va numi Sfinții Apostoli, după hramul bisericii din cartier, și se va extinde spre sud cuprinzând și **Podul Calicilor**. După 1700, la vest de mahalaua Dudești, în jurul bisericii paharnicului Merșanu se va forma mahalaua **Antimului**, numită după mitropolitul Antim Ivireanul, care a refăcut din piatră vechea biserică a Merșenilor. Oarecum izolată spre vest, în jurul Schitului Maicilor se va forma o mică mahala după 1750. După colonelul Popescu Lumină, **Podul Calicilor** este

33. Kalik, din slavonă, sensul de neîntreg, ciuntit, beteag trupește. Calic similar cu mișel, de origine latină miser, misellus. Termenul de calic* pelerină săraci, nefericit, neputincios, cu incapacitate fizică

numit așa de la proprietara jupâneasa Calița. I s-a mai spus și Podul Haidâm. La început a fost ocupat de cerșetorii (calicii) de la Biserica Mitropoliei. Mai târziu ei au ocupat malul eleșteului Șerban Vodă (Gramont) așezându-se în jurul bisericii Sfântul Nicolae Vlădică, zisă și Țigănia, azi dărămată, care se găsea lângă Hanul Goleșcu.

Podul Caliței era tăiat de un braț al Dâmboviței numit Gârlița. Trecea pe lângă prăvălia de bumbac a domnului Zătărăscu care avea alături brutăria numită *La ochi albi*³⁴. Gârlița se prelungea prin fundul curții hanului Avram, tăia str. Independenței, apoi bd. Maria, trecea prin fața statuii de la poalele Patriarhiei, Barbu Catargiu, întâlnea zidul palatului Brâncoveanu, apoi se vărsa în Dâmbovița. Dâmbovicioara izvora din versantul de est al Dealului Spirei, aproape de extremitatea lui sudică, trecea prin mahalalele Sf. Apostoli și Antim, se unea cu pâraul Gârlița, traversa Podul Calicilor/Calea Rahovei în dreptul grădinii din fața străzii Sf. Ilie, și apoi, pe lângă fostul Hotel Avram și pe lângă crucea de la poalele dealului Mitropoliei, se vărsa în Dâmbovița pe locul actualei Pițe a Unirii.³⁵

Pe cealaltă latură a Podului Calicilor, înspre actuala Mitropolie s-au întins câteva mici mahalale în perioada 1550-1750: Mahalaua Sf. Nicolae din Prund și Mahalaua Domnița Bălașa din Prund – amândouă aflate în Ostrovul Dâmboviței – apoi mahalaua Sf. Ecaterina, la poalele Dealului Mitropoliei. A urmat mahalaua Goleșcului, numită așa datorită proprietăților din mahala ale boierilor Golești, dincolo de Dealul Mitropoliei. În vechea Țigănie mitropolitană se conturează după 1700 mahalaua Vlădichii, iar dincolo de ea, spre nord, mahalaua Sf. Ilie Rahova.

Mahalaua Calicilor era tot mai împinsă spre vest, iar calicii erau tot mai strânși de Mitropolie, de Mihai Vodă, de Domnie și de boierii Rudeni. Vor fi nevoiți să urce din ce în ce mai sus, spre deal – Bragadiru – spre hotarul Lupeștilor, în jos, la stânga, spre drumul Mehedinților, lăsând tot la stânga.

După 1697 și în special pe parcursul secolului al XVIII-lea, calicii s-au îndepărtat din ce în ce mai mult, până când s-au pierdut în viile și-n Țigănia Mitropoliei, spre stânga, spre drumul Giurgiului și pe lângă eleșteul lui Șerban Vodă.³⁶

După 1800, Podul Calicilor devine **Podul Caliței**, în împrejurări puțin cunoscute. După Pappasoglu, Podul Caliței a purtat numele unei bătrâne și bogate cucoane Calița,³⁷ care a făcut podișca peste râul ce tăia acea stradă. În onomastica valahă numele Calița era destul de frecvent în epocă, desemnând localități, dar și dealuri și pârauri, lacuri în zona Râmnicul Sărat, acolo unde multe toponime și

34. Col. Popescu Lumină, *Bucureștii din trecut își de astăzi*, Fundația culturală Gh. Marin Speteanu, București, 2007, p. 292

35. George Costescu, *Bucureștii vechiului Regat, Universul, București, 1944*, p. 10

36. George Ionescu- Gion, *Calea Rahovei, în Podul Calicilor (Calea Rahovei)*, Tipografia Epoca, București, 1897, p. 24

37. Adrian Majuru, *op. cit.*, p.73

hidronime evocau calicul. Calița ar însemna *Doamna cea bună*, dacă ne gândim la porecla dată Doamnei Ecaterina, soția voievodului Alexandru Ipsilanti (1774-1782 și 1796-1797). *Ispravnicul ei împărțea bani în mahalaua Calicilor, iar la preznic trimitea alimente și îmbrăcăminte*³⁸. Este posibil ca numele să fi marcat la început locul în care Calița dădea numitele daruri și pomeni neajutoratilor.

Exista și o breaslă a calicilor, organizată având un staroste și subvențiuni de la stat, în afară de ceea ce primeau în particular. Domnia îi apăra de câte ori era nevoie, mai ales atunci când alții încercau să le limiteze spațiul.

Spre sfârșitul secolului al XVII-lea, domnia și Mitropolia încearcă să scoată cât mai departe de oraș pe acești calici, împingându-i spre Dealul Bragadiru, hotarul Lupeștilor și drumul Mehedinților.

La jumătatea secolului al XIX-lea, tendința occidentală de a curăți orașele de spațiile rău famate periferice se va oglindi și în practica administrativă de la noi. În primele decenii ale secolului al XIX-lea, populația pauperă, care i-a absorbit și pe cei cu handicapuri fizice sau psihice se va răspândi spre periferiile Bucureștilor. Efortul de modernizare se va orienta și spre anihilarea acestor spații.

Evoluția istorică a tramei stradale

Zona aflată în partea de sud/vest a Bucureștilor s-a dezvoltat mai târziu și a suportat o serie de modificări în timp în context cu evoluția orașului. Străzile care o caracterizează au trecut prin schimbări de traseu dar și prin modificarea denumirii. În ce privește denumirea aceasta a fost:

Calea Rahovei:

- în sec. XVII-XVIII: **Podul Calicilor**/în sec al XIX-lea **Podul Caliței**/după 1800, **Calea Craiovei**, **Calea Rahovei**, post 1878 până astăzi, parțial
- **str. George Georgescu** – porțiune din Calea Rahovei

Evoluția istorică a țesutului urban din zonă

Zona a însemnat teritoriul pe care s-a extins spre sud-vest orașul în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Ea a fost ocupată la început de parcele mari plantate cu viță de vie și pomi. La mijlocul sec. al XIX-lea teritoriul era definit în primul rând de arterele construite pe direcția nord/est-sud/vest și apoi de celelalte drumuri mai scurte, situate între marile artere, cu rolul de bretele de legătură. Drumuri importante ca lungime și legături între locuri sau zone importante din oraș deja cunoscute dar nenumite oficial – cea mai mare parte- erau:

Drumurile cu orientare nord/est - sud/vest:

Podul Kaliței/Caliței – Calea Craiovei/Calea Rahovei

Ulița (ulterior str. Municipality) mergând de la Piața Mare, pe lângă Spitalul Brâncovenesc (latura de sud) până la Dealul Mitropoliei (latura de nord);

Aleea/Bulevardul către Mitropolie (1832-1833 amenajare ing. V. Blaremburg);

Ulița la sud de Dealul Mitropoliei (ulterior str. Poetului/Ienăchiță Văcărescu);

Arterele vest/est:

Ulița (ulterior str. Bibescu Vodă) ce pornea de la **Cal. Craiovei**, trecea la N de Palatul Brâncoveanu, Spitalul Brâncovenesc și ajungea la biserica Sf. Ecaterina;

Ulița (ulterior str. Filaretului) ce trecea la vest de Dealul Mitropoliei și traversa **Podul Caliței**;

Drumul (ulterior Șoseaua Viilor) situat în capul dealului, care pleacă spre sud;

Ulița (ulterior str. Odoarei) dintre **Podul Caliței** și drumul spre sud (Șos. Viilor)

Artere care definesc zona de sud

Calea Craiovei/ Calea Rahovei

Drum istoric cunoscut din sec. al XVIII-lea, care lega zona aflată la vest de Curtea Domnească și la sud de Ulița Șelarilor cu limita de sud-vest a orașului și de acolo cu drumul către Craiova.

Podul Calicilor numit după 1800 Podul Caliței sau Calea la Măgurele avea traseul:

Pornea de la poarta de vest a Curții Domnești

Se desfășura pe direcția nord/est – sud/vest după ce traversa Dâmbovița,

Trecea la nord-vest de Dealul Mitropoliei

Traversa sau întâlnea, pe parcursul de la nord spre sud, drumuri care vor deveni ulterior străzile : Bibescu Vodă, Filaret, Antim, Șos. Viilor, Odoarei,

Se termina la ieșirea din oraș unde se afla Bariera Podului Caliței (punct final ce se va prelungi odată cu dezvoltarea spre sud a orașului).

Artera făcea parte dintre *podurile domnești*.

În a doua jumătate a sec. al XIX-lea, traseul s-a păstrat neschimbat dar s-au diversificat punctele de legătură cu trama stradală, în urma amplificării acesteia.

La 1871 traseul Căii Craiovei era următorul: **Pornea de la strada Franceză**, continuând strada Șelarilor către sud;

Traversa Dâmbovița după care se orienta către sud/vest;

Trecea la nord/vest de Dealul Mitropoliei;

Între drumurile importante pe care le întâlnea pe latura de nord erau străzile: Sf. Apostoli, Antim, Sabinelor; iar pe latura de sud str. Filaret, Șoseaua Viilor și str. Odoarei. De asemenea traversa strada Justiției;

Se termina la ieșirea din oraș unde se afla **Bariera Craiovei**.

Până la 1871 pe parcursul străzii modul de ocupare era total diferit. Astfel:

Porțiunea I – de la începutul străzii până anterior de întâlnirea cu străzile Sabinelor și Viilor – avea, pe ambele laturi ale traseului, terenul parcelat și ocupat intensiv. Parcelele, având cea mai mare parte formă rectangulară, erau de diferite

mărimi, dar în majoritate mici sau mijlocii. **Construcțiile** erau dispuse la fața străzii, cu rarele excepții când erau amplasate retrase. Loturile fiind înguste, multe clădiri ocupau integral limita către stradă a terenului, lăsând în planul II spațiul ocupat de curte + grădină.

Porțiunea II – de la întâlnirea cu străzile Sabinelor și Viilor până la finalul arterei – avea ambele laturi ale străzii ocupate fie total fie numai în planul doi de mari plantații. Către strada unele porțiuni de teren erau parcelate, loturile fiind de forme și mărimi diferite. Pe ele se aflau **construcții ocupând cca. 20-30% din teren, construcții amplasate în mod aleator.**

Până la 1895 laturile străzii au fost ocupate integral și în ultima porțiune a drumului (respectiv între Șos. Viilor și după str. Caracas). Pe parcelele de mărimi inegale au fost amplasate construcții ce ocupau cca 30% - 50% din teren.

Alte intervenții urbanistice și arhitecturale care au influențat evoluția zonei

a. Transformări în porțiunea de început a zonei

Este conturat mai precis teritoriul Pieței Mari, situată la sud de Spitalul Brancovenesc până la str. Bibescu Vodă preluând astfel o parte din terenul străzii Municipality;

Se constituie o stradă nouă – Str. Curcanului sau str. Mitropoliei (cf. Planul Bucureștilor Pappazoglu- 1871 – care pornește de la str. Bibescu Vodă (Hotelul Avram - urmărește limita de nord a Dealului Mitropoliei și ajunge la str. Filaret (ulterior str. 11 iunie);

Srada Odoarei păstrează traseul și întinderea și este continuată către nord/ vest de drumul nou ce pleacă de la **Calea Rahovei** și ajunge la Calea 13 Septembrie – *Șoseaua Doamnei* (ante 1933 Șoseaua Tudor Vladimirescu).

b. Apariția noului program de arhitectură în zonă și oraș – linia de cale ferată – 1870 s-a construit Gara Filaret, pe Dealul Filaretului, gara ce servea prima linie de cale ferată din țară pe ruta București – Giurgiu. Prezența ei a crescut importanța zonei de sud și implicit interesul pentru acest teritoriu, determinând un mai intens flux al ocupării (până atunci orientat mai mult spre nord).

c. Regularizarea cursului râului Dâmbovița 1880 – 1883

Sistematizarea traseului prevedea îndreptarea cursului prin eliminarea meandrelor, adâncirea albiei și taluzarea malurilor. Intervenția majoră care a traversat întregul oraș a determinat următoarele modificări urbanistice:

Tăierea *Splaiurilor* – artere situate de-a lungul celor două maluri ale râului pe întreaga lungime din oraș, deci, între Grozăvești și Abator (Planurile din 1889, 1892).

Trecerea *Pieței Mari* pe malul stâng al Dâmboviței.

Disponerea noilor poduri adaptate tramei stradale pe care o traversează noul curs al Dâmboviței. Între poduri unul a fost prevăzut pentru a face legătura între tronsonul de nord și tronsonul de sud al străzii Municipality.

d. Deschiderea Bd. Municipal/ Bd. Maria 1878 – 1892 care se realizează

în următoarele etape: 1885-1889, etapa I de tăiere, 1893-1895, etapa a II-a de tăiere a Bulevardului Maria. În a doua etapă se va prelungea de la str. Justiției până la întretărirea cu Calea Rahovei și Șoseaua Viilor pe traseul aprobat de Consiliul Comunal. Această arteră asigura legătura directă dintre centrul comercial și direcția sud-vest. Constituia limita de sud a Ocolului I, zona cea mai protejată prin Regulamente. Făcea legătura dintre zona comercială și cea rezidențială.

Pe porțiunea dintre str. Domnița Elena (Elena Doamna/Gazelei) - Șos. Viilor - Calea Rahovei - str. Odoarei a avut un ritm lent de ocupare. Astfel pe latura de nord de la est spre vest se aflau proprietatea lui D.M. Bragadiru, teren amplu construit cu clădiri ale Fabricii de bere Bragadiru și o porțiune redusă în apropiere de intersecția cu Calea Rahovei ocupată de parcele de mici dimensiuni și teren proprietatea Comunei neparcelat, neconstruit.

Caracteristicile fondului construit din zona în ultimele decenii ale sec. XIX

Zona de sud a fost dominată de câteva clădiri semnificative ca program și funcțiune.

Gara Filaret, prima realizată care a ridicat și potențialul constructiv din zonă. A fost inaugurată la 1870 (clădirile + instalațiile aferente au fost realizate de soc. Engleza J. T. Barkley - J. Staniforth după modelul Gării de Est din Paris și a Gării Anhalt din Berlin, dar mai redusă ca proporții).

Calea Rahovei, fond construit eterogen, amestecând mai multe categorii de clădiri ca funcțiune, calitate constructivă și arhitecturală.

- Clădiri cu funcțiune de locuință unifamilială tip vilă,
- Clădiri cu funcțiune de locuință unifamilială de nivel modest, fond construit comun,
- Clădiri cu funcțiune mixtă, comerț/atelier la parter + locuința la etaj,
- Clădiri cu funcțiune publică, grupate în special în următoarele zone ale străzii. În partea de nord Palatul de Justiție, Așezămintele Brancovenești, etc. În partea de sud, Fabrica de Bere Bragadiru + Palatul Bragadiru, Antrepozitele Comunale.

Transformările zonei în sec. al XX-lea

În prima jumătate a sec. XX

Calea Rahovei se va prelungea ca urmare a extinderii orașului către sud. Păstrându-și direcția către sud-est, după ce trece de Calea Ferentarilor, ajunge la Parcul Rahova, acolo unde se afla limita de sud-vest a orașului. Mai departe pornea Șoseaua Alexandria.

În a doua jumătate a sec. al XX-lea

- 1978-1988 din Calea Rahovei dispare o porțiune însemnată odată cu amplele demolări în vederea construirii centrului civic. Se păstrează doar fragmente de stradă. Pe două porțiuni și anume secvența denumită **strada George Georgescu** constituie fragmentul din porțiunea de nord a străzii, care se afla între str. Sfinții Apostoli și prelungirea spre nord a str. Tismana și secvența denumită **Calea**

Rahovei ce constituie fragmentul din porțiunea de sud-vest a străzii.

- **Calea Rahovei nouă** (fragm. din porțiunea de sud-vest a străzii)

- **Pornește anterior de întâlnirea cu str. Sabinelor, întâlnește Bd. G. Coșbuc. Bd. Tudor Vladimirescu, str. Odoarei, continuă traseul până la întâlnirea cu Șoseaua Alexandriei.**

- **Aceasta zonă aparține memoriei colective a Bucureștilor.**

IV. IMOBILELE de pe Strada George Georgescu nr. 16, 18, 20, 22, 42 / Calea Rahovei nr. 68, 70, 72, 74, 96

LOCALIZAREA IMOBILELOR :

Parcelele se situează pe str George Georgescu după cum urmează:

Parcelele nr.16, 18, 20, 22 se află pe partea numerelor cu soț, la intersecție cu str. Justiției.

Parcela cu nr. 42 se află tot pe partea nr. cu soț fiind a patra la intersecția cu str. Gladiolelor fostă Libertății.

Parcelele cu nr. 17 și 19 se află pe partea numerelor fără soț formând fiecare colțul cu str. Justiției.

Parcelele cu numerele 77 și 79 se află pe partea numerelor fără soț formând fiecare colțul cu str. Gladiolelor/Libertății

NUMEROTAREA:

Înainte de 1895 numerele 68, 70, 72, 74, 96, 71, 73, 67, 93, 95

**Între 1895-1911 numerele: 58, 60, 62, 64, 86, 53, 55, 57, 77, 79
43, 45, 47, 83, 85**

Ante 1989⁹⁹ numerele: 60, 62, 70, 72, 86, 53, 55, 65, 77, 79

Actual numerele: 16, 18, 20, 22, 42

17, 19, 29, 77, 79

Numerotarea s-a modificat de nenumărate ori, în funcție de regulamentele și schimbările administrative și de câte ori s-a parcelat în urma vânzărilor de case/terei, de câte ori s-au schimbat numele proprietarilor.

• **IMOBILUL DE LA NR. 16/68/60**

PROPRIETARIIMOBILULUI de la nr. 16 / Parcela nr 68: Ghiță Pencu (1895-1899) și Gh. Eftimiu (1911)

VECHIMEA IMOBILULUI

În cadrul cercetării de arhivă au fost identificate documente care atestă existența altor doi proprietari pe această parcelă:

Ivan Vera / la data de 23 mai 1884 adresează Primarului Capitalei o

Fațadă casa Ghiță Pencu nr. 16/68 (foto. C. Ene)

cerere prin care solicită o autorizație de construcție (*billet de bună voie*)⁴⁰ conform regulamentelor, pentru o casă după planul prezentat (nu s-a găsit la dosar). Casa să fie compusă din mai multe camere, din zid, un etaj și beci.

La fila 264 se află autorizația de construcție BILET nr. 1412 din 30 mai 1884: *Se autorisă a se construi în fața stradei ua construcție de did cu un etaj și beciuri de locuit dedesupt ... acoperită cu tablă de fer... pe ua suprafață de 172 m.p. Construcția va fi aședată pe proprietatea sa de la colțul caselor din stânga până la jărușul din dreapta care se află departe de 6 stânjen de la casa de visavi ce poartă nr. 77. Înălțimea odăilor va fi cel puțin 2, 70 de la dușumea. Aprobarea s-a dat de arhitectul secțiunii Ion Nicolae la 30 mai 1884.*

Dumitru Anton⁴¹ adresează o cerere pentru autorizație de construcție – nr. 27147/1887... *Voescu a construi pre locul meu viran ua pereche de casse dupe planul meu prezentatu..* LA fila 174 din același dosar este autorizația 181 din 10 august 1887: *Se autorisă dl. Dumitru Anton la proprietățile din Calea Rahovei nr. 64 (figurează și cu nr 64 ac. Parcelă. Planul prezentat demonstrează că sunt casele de la nr 16/68/60 și 18/70/62 ale aceluiași proprietar ... a construi din nou casă de locuitu urmând întocmai stilului și dimensiunile din alăturatu planu presentu.; zidăria va fi din cărămidă iar învelitoarea din tablă metalică; spre vecinu va face zidărie cu calcanu*

40. PMB-Serviciul Tehnic, dosar 41/1884, fila 263

41. PMB-Serv. Tehnic, dosar 33/1887, fila 169

de zidărie cu fața spre aliniere. Spre Str. Justiție va menține alinierea vecinilor din dreapta și stânga proprietății sale. Planul prezentat reprezintă fațada spre curte a caselor de la nr. amintite (68/16 și 70/18) aflate în teritoriu.

Planul echilibrat. Predomină golurile. Fațada spre curte prezintă stilul eclectic cu împrumuturi neoclasece care predomină. Intrarea flancată de două coloane cu capiteli în motiv vegetal și câte două ferestre în dreapta și stânga. Același decor și la fațada îngustă dinspre stradă, cu cele două coloane sugerate în relief prin șiruri de caneluri longitudinale.

Funcțiunea: Este tipul de locuință unifamilial tip vilă cu un singur cat. Marchiza de la intrare a fost adăugată în jurul anului 1900. La casa de la nr. 18/70 planul este asemănător, aproape identic. La ancadramentul ferestrelor sunt în relief aceleași tipuri de portic, dar fără motivul floral în ghirlandă. Tipul de case: casa în I.

Ghiță Pencu este proprietarul – conform Planurilor cadastrale 1895 și 1911. Se învecinează cu Institutul Pompilian la nr. 14/66 vechi și cu **Ferdinand Fashang** la nr. 72/20.

La 11 iulie 1887 face o cerere⁴² pentru îngrădirea cu uluci de scânduri a proprietății sale din Calea Rahovei nr. 62 și str. Justiției. Se învecinează cu casa lui Ferdinand Fashang nr. 72/20 și Nicolae Hristu nr. 74/22 (acum nu mai există) chiar la colț cu str. Justiției. Parcela lui Ghiță Pencu are ieșire în str. Justiție aflându-se în spatele proprietăților sus amintite. Nu a fost găsită autorizația pentru cererea amintită.

Conform dos. 33/1888 – fila nr. 152 Ghiță Pencu înregistrează cererea cu nr. 11811 pentru a primi autorizație de construcție *Pe loculu meu din Calea Rahovei nr. 62 în fundulu curții dorescu a face un grajd, un șopronu și doua odăi cu podu deasupra după planu alăturatu*. La fila nr. 156 din același dosar este Autorizațiune nr. 81/29 aprilie 1888 prin care *...Se autoriză dl Ghiță Pencu a construi din nou la proprietatea nr. 62 din Calea Rahovei, secțiunea IV, ocol II dependințe și grajd de zid cu calcan învelite cu tablă de fer în suprefața de 216,17 m.p. conform planurilor prezentatu*. Plătește taxa de 86,46 lei pt. suprafața amintită.

Concluzia: Această clădire se află în curtea casei nr. 16/68 după constatarea pe teren în prelungirea corpurilor caselor amintite pe parcela amintită, paralel cu axul străzii. Construcția în stil eclectic cu predominanță neoclasică.

Conform dosarului 52/1890, dl **Ghiță Pencu** va primi autorizația nr. 74 (fila 14) pentru a face reparații radicale, schimbând ușile, ferestrele, învelitoarea, fără a micșora sau mări suprafețele actuale. *Fațada clădirei reparate radical va fi aședată la stradă*. Casă cu un cat. Aprobarea dată de arhitectul secțiunii M. Dobrescu.

Conform dosarului nr. 991/1896-Inv. 1733 PMB-Serv. Tehnic, fila 1 dl **Ghiță Pencu** înregistrează cererea cu nr. 11049 la 9 martie 1896 prin care solicită să

42. *Ibidem*, fila 137

construiască la proprietatea sa de la nr. 68/16 o odaie cu verandă, deschisă în față, în grădină, retrasă cu mai mulți metri de linia stradei și retrasă de corpul clădirilor ce am la acest imobil de zid masiv. Primește permisiunea conform Autorizației nr. 57/1896⁴³ cu aprobarea capului secțiunii, dl. Alecu Constantinescu. Planul este atașat la fila nr. 3 din dosar.

Spre satisfacerea cererii nr. 1149 (...) se autorisă dl. Ghiță Pencu cu condițiunea d'a se conforma Regulamentului de construcțiuni și Alinieri și Regulamentului asupra salubrității construcțiunilor a construi din nou la proprietatea sa de la nr. 68 din str. Rahovei clădire de zid lucrată cu mortar de var, cu calcan la vecin și înveliță cu tablă de fer și cu soclu de zid, iar în sus stâlpi izolați... Clădirea se va executa în fundul cutei. Plătește taxa de 18,40 lei pt. construcție cu un cat.

Concluzie: Această construcție - corp B, gen foișor se află în fundul curții la proprietatea de la nr. 16/68. Construcția tip eclectic cu cupolă, intrarea la fațadă tip neoclasic cu ancadramentele celor două ferestre în relief, motiv floral acoladat, două coloane, o verandă (marchiză) și scară cu două rânduri de trepte (stânga/dreapta).

În Planul cadastral al Bucureștilor de la 1911, pe această parcelă este menționat ca proprietar Gh. Eftimiu.

• IMOBILUL DE LA NR. 18/70/60

Proprietar: Ghiță Pencu. A se vedea cererea pentru autorizația de construcție a unei perechi de case. Casa are fațada spre curte cu intrarea principală.

Conform Planului cadastral 1895 parcela va figura cu numele Alex. Dumitrescu.

Fațadă curte – casa Ghiță Pencu nr.18/20 (foto. C. Ene)

Conform Planului cadastral 1911 parcela va figura cu numele lui **Ghiță Dumitrescu**.

În dosarul 26/1884, fila 153 este cuprinsă cererea adresată de acesta Primarului Comunei București în vederea primirii unei autorizații pentru reparații la proprietatea din str. Calea Rahovei nr. 46, Suburbia Sf. Ilie. Pe verso este trecută aprobarea, **BILETUL. Nr. 852 din 28 martie/1884, pentru reparațiuni la cassele cu două etaje făcând tencuieli pe alocurea, transformare nouă, ferestre cu uși făcându un mic geamlăcu și aședând ornamente**. Aprobare dată de ing. Șef. Al secțiunii M. Nicolau.

Nu există nici un document care să ateste prezența lui ca proprietar la casele cu un singur cat de la nr. 70. Acesta este proprietar la casele cu două etaje (caturi) de la nr. 46/36/

Clădirea de la nr. 70 este reprezentativă pentru deceniile 8 și 9 ale secolului al XIX-lea reprezentând tipul de locuință unifamilială vilă. (Ghiță Pencu este proprietarul mai multor imobile din București, pe str. Calea Victoriei la nr. 64 și pe str. Colței la nr. 60. Arhitectul preferat al construcțiilor amintite fiind Anton Onderka).

Decorația fațadei: Casa cu un singur cat (nivel). Decorația stilistică mai puțin încărcată decât cea de la nr. 16/68. Simplă, ancadramente simple ale golurilor (uși, ferestre), fără ghirlande. Planul aproape îl copiază pe cel de la nr. 16/68 aflată tot pe proprietatea sa.

Concluzie: Casa de la nr. 18/70 a aparținut proprietarului Ghiță Pencu. Compoziția stilistică a fațadei este sinonimă cu cea de la nr. 16/68.

• IMOBILUL DE LA NR. 20/72/62

Proprietarii imobilului. FERDINAND FASANG conform Planurilor cadastrale 1895 și 1911, conform Arhivelor Naționale Văcărești, dosare PMB – Serviciul Tehnic.

Vechimea imobilului este dată informațiile obținute în urma cercetării efectuate, după cum urmează:

Ferdinand Fashang ⁴⁴ înregistrează o cerere în luna martie 1888 pentru a primi autorizația de construcție pentru ...case de locuință la fața stradei conform planurilor alăturatu, dupee lungimile și lărgimile prevăzutu în planu. Pe proprietatea din Calea Rahovei nr. 62 (este vorba de parcela cu nr. 72 cf. pl. Cadastral 1895 și 1911). Autorizația (fila 183) prevede: Autorisațiunea nr. 89/20 martie 1888 ... *Se autoriză dl. Ferdinand Fashang pentru una prăvălie cu un etaj și mansardă deasupra, de zid massiv cu calcan de zid la vecini învelită cu tablă de fer și în suprafața 78,70m.p conf. Planurilor prezentate. Alinierea s-a fisat la 6 m den asa stradei după pichefi de fontă, nu are nicio retragere sau eșire fiind limita veche pe aliniere.* Aprobarea este dată de șeful secțiunii I. Orzaru pentru construcție cu două caturi.

Concluzie: Casa este ridicată în anul 1888. Este tipul de clădire, după

funcțiune, mixtă – prăvălie/partener+ locuință/etaj (al doilea cat). Tipul de clădire în I, cu fațada la stradă, stil eclectic, cu elemente neoclasiche după decorația încadrărilor și elemente arta 1900 după balconul din fier forjat adăugat la fațada deasupra intrării. Genul de casă cu galerie la etaj specific primelor case cu prăvălie. Planul de construcție la fila 3 același dosar demonstrează că este casa actuală de la nr. 20.

Același proprietar înregistrează o cerere cu nr. 25170/6 iunie 1892 primarului capitalei⁴⁵ pentru o modificare la casa existentă: *Un geamlâc și uă de zid*. Autorizațiune nr. 129 permite adăugarea cerută, adică *un geamlâc pe soclu și stâlpi de zid între cercevele, acoperit cu tablă de fier, și a repara radical cassele cele vechi existente*. *Clădire nouă alipit de cea veche, cu fața spre curte conform planurilor prezentate*.

Concluzie: Casa există conform cercetării efectuate în teren la nr. actual 20, cu fațada îngustă la stradă și cu modificarea cerută vizibilă, existentă actual conform foto alăturată, cu corpul cel nou tip galerie lipit de clădirea veche, cu fațada spre curte.

În dreapta se află proprietățile lui Ghiță Pencu, în stânga, teren viran pe fostele proprietăți ale lui Nicolae Christu.

• **IMOBILUL DE LA NR. 22/74/64 – Parcela este liberă, casa a fost demolată.**

Proprietar: Nicolae Christu conform Planurilor cadastrale 1895 și 1911.

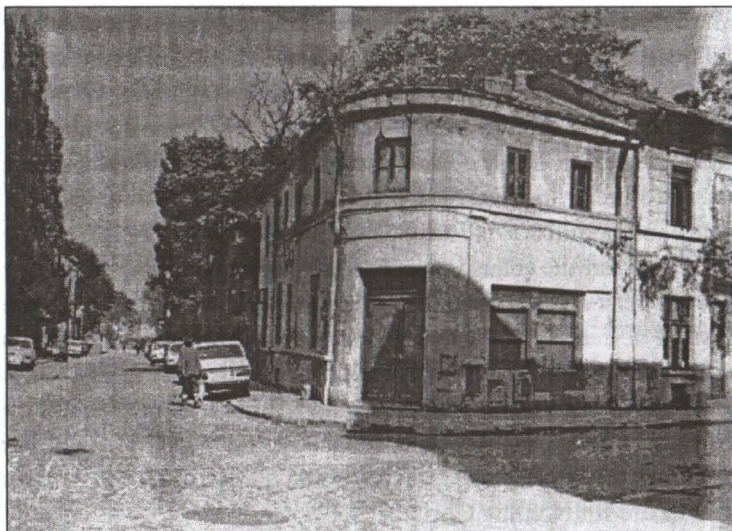
Imobilul a fost ridicat la colțul străzii Calea Rahovei cu Justiției. Casă cu funcțiune mixtă - prăvălie+locuință conform Dosarelor PMB.

Calea Rahovei colț cu Strada Justiției, teren viran pe locul casei Nicolae Christu nr. 22/74/64; încercare construcție nouă. În linie cu casa Faschang de la nr. 20 (foto. C. Ene)

⁴⁵. *Ibidem*, dosar 61/1892

Calea Rahovei colț cu Strada Justiției, anul 1985, Arhiva Foto a M.M.B.

Conform dosarului 74/1893, fila 96 se dă *Autorizațiunea cu nr. 50 prin care se autorisă dl Nicolae Hristu a repara radical casa din Calea Rahovei nr. 724 colț cu Justiției în condiții regulamentare și a face împrejmuire în str. Justiției cu zăbrele de lemn date la randea și vâpsite cu colore în ulei. Nare voe a mări suprafeța actuală a clădirei. Tasa de 50,00 lei pentru reparație radicală pentru casă cu două caturi.*

Concluzie: Casa nu mai există. Conform studiului efectuat Arhivele Naționale București și planurilor cadastrale dar și fotografiilor aflate în patrimoniul MMB. A existat o casă cu două niveluri, colț cu str. Justiției, cu simigerie la parter, intrarea pe colț și mansardă. După foto MMB exista în anul 1985 Parcela a aparținut lui Nicolae Hristu inițial.

• **IMOBILUL DE LA NR. 42/96/86**

Proprietari: 1. Căpitan Constantin Vlădescu conform dosarelor PMB srv. Tehnic.

După dos. Nr 32/1885 C. Vlădescu dorește să construiască în fundul curții o cuhnie de zid învelită cu tablă, 4m lungime și 4m lățime. Primește autorizația conf Permisiei nr. 3857/1885 la 2 august (fila 34). Se autoriză căpitan Vlădescu, Calea Rahovei nr. 96, secțiunea IV, ocol II, a construi în fundul curții, în zidu, cu calcan despre vecini, cu înălțimea interioară cel pucin 2,70 m și învelită cu metal.

La fila 271 se găsește o altă cerere a aceluiași căpitan C. Vlădescu, cerere cu nr. de înregistrare 27466, la 6 iulie 1885, în care cere ca în locul unei magazii de scânduri ce este deja clădită voiu a construi alta de zidu în dimenssiune de 3 m lungime și 2m și o pătrime lărgime, învelindo cu tablă de fier. Autorizația nu este în

Fațadă Calea Rahovei nr.42/96/86 (foto. C. Ene)

dosar. Comisarul secțiunii, I. Vasilescu notează pe verso să se dea curs lucrării pt. că *autorizațiunea a perduto.*

2. Conform planurilor cadastrale 1895 și 1911 proprietar al acestei parcele este **Preotul D. Ioneanu**. În susținerea acestei ipoteze se află cererea înregistrată de preotul mai sus amintit în dosarul 20/1893, fila 270. La data de 18 octombrie 1893 acesta adresa Primarului Capitalei rugămintea să nu fie demolat. *Subsemntu mă gădescu îngreunatu de grea familie, neavându alte mijloace decât mica proprietate de la nr. 96 în Calea Rahovei, care se gădescu în categoria de dărâmatu. Ve rogu să vă milostiviți de șase copii orfani care vă roagă să amâna și dărâmarea zidulu case până la Sf. Gheorghe viitoru, cându atunci le voi dărâma singuru de bună voe. Pe verso este mențiunea că aceste case se află în stare avansată de degradare și sunt propuse pentru dărâmare.*

Vechimea imobilului - rezultă din datele prezentate. Este anterioară anului 1885.

Concluzii: Nu există alte mențiuni sau autorizații de construcție. Acest imobil care a aparținut și căpitanului Vlădescu și preotului **D. Ioneanu** (conform parcelării 1895 și 1911) nu are o autorizație de construcție menționată în urma studierii dosarelor din Arhivele Naționale / fond PMB serviciul Tehnic. Dacă a fost demolată clădirea nu există o autorizație pentru ridicarea alteia .

La nr. 42 actual, nr. vechi 96/86 se află o casă ca fațada îngustă spre stradă, cu funcțiune mixtă – prăvălie/ parter + locuință/ etaj. Intrarea este printr-un gang (galerie) cu acces spre etaj prin intrări stânga/dreapta. La capătul gangului se află o curte interioară cu două clădiri mici tip magazie.

Decorația fațadei: Fațada casei cu două caturi (niveluri) este în stil neoromânesc, cu foișor – stilul Mincu – la etaj din stâlpi (coloane) din lemn sculptat, arcade trilobate, brâu cu butoni în relief cu email. Balconul cu stâlpi și balustradă din lemn, la fațada inițială susținut de căpriori din lemn traforat. Acoperișul din olane. La parter se află un magazin cu două ferestre/vitrine (stânga și dreapta intrării). Clădirea este construită în ultimul deceniu al sec. al XIX-lea.

IMOBILELE de pe Strada George Georgescu nr. 17, 19, 29, 77, 79 / Calea Rahovei nr. 71-53, 73-55, 67-57, 93-79, 95-81

• IMOBILUL DE LA NR. 17/71/53

Proprietari : Dr. D. Valentineanu. Dosar 33/1888 - La Fila 141 este cererea nr. 11754/1888. Fila 142 Autorisațiunea nr. 77 din 21 apr 1888 a repara radical casa . Colț cu Justiției *„La casele mele din Calea Rahovei nr. 71 având trebuia a schimba fierul (tabla) învelitoarei fără a atinge căpriori reala sau altă lemnărie, a face o mică reparație unui colțu de zid și a le tencui cum și a schimba în curte scara de piatră, antreul și marchiza. Am onoare a vă ruga a elibera cuvenita autorisațiune”.*⁴⁶

Calea Rahovei nr.17/71/53 colț cu Strada Justiției (foto. C. Ene)

I se va elibera *autorisațiunea nr 77 la data de 21 aprilie 1888 pentru a repara radical punând tablă pe casă la acoperământuri la a zcea parte din suprafața ei, fără a atinge câprioriarea sau altă lemnărie, a face mică reparație la colț de zid și numai cârpeli de tencuială pe alocurea fără a se atige de zidărie. Precum a schimba în curte scară de perete și marchiza. Taxa pentru reparațiune radicală a fost 20,00 lei.* Aprobarea a fost dată de șeful secțiunii I. Orzan.

Dosar 52/1891 - La fila 135 este cererea nr. 26356 din 11 iunie 1891 a dr. Valentineanu pentru reparații tencuială. *La proprietatea mea, cassele din Calea Rahovei nr. 53, voind a face mici reparații de tencuială și a vopsi învelitoarea și zidăria pe din afară; am onore a vă ruga se bine-voiți a dispune se mi se elibereze bilet de autorisație.*

Se va elibera autorisația nr. 126 la data de 13 iunie 1891 pentru lucrările cerute. (...) Spre satisfacerea cererei înregistrate la numărul 26356 se autoriză D-L Doctor Valentineanu la proprietatea nr 53 din strada Rahovei colț cu Justiția, secțiunea IV, ocolul I, casa din față. Reparând tencuiala p-alocurea fără a întrebuița zidăria și vopsitul învelitoarei și pereților. Altă lucrare nu face. Pentru reparațiune simplă achită taxa de 5,00 lei. Aprobare dată de inginerul secțiunii M. Dobrescu.

Concluzie: Clădirea se află pe parcela cu nr. 53 conform planurilor cadastrale de la 1895 și 1911. Înainte de anul 1890 parcela a fost numerotată cu nr. 71.

Vechimea construcției: Nu există date concrete referitoare la o autorizație de construcție. După datele cercetate în deosarele PMB reiese că această construcție este anterioară anului 1888. Stilul arhitectural și concepția construcției dovedesc că este o casă ridicată în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea.

Clădirea se află la colțul străzii Calea Rahovei cu Justiției. Este o clădire cu funcțiune mixtă: prăvălie la parter+locuință la etaj. Intrarea este pe colț și are golurile reprezentate de vitrinele (geamurile) mari pe laterale, cu vedere la cele două străzi. La parter nu s-au păstrat elemente decorative. La etaj, deasupra intrării este balconul din fier forjé și câte trei ferestre cu ancadramente simple, pe laturile spre cele două străzi. Clădirea este ridicată pe două niveluri + mansardă. Acoperișul mai înalt gen turnuleț, deasupra intrării, prevăzut cu geamlâc. Brâu în motiv floral geometrizat deasupra ancadramentelor golurilor. Stilul construcției este eclectic cu influențe neoclasiche, tipic construcțiilor din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea.

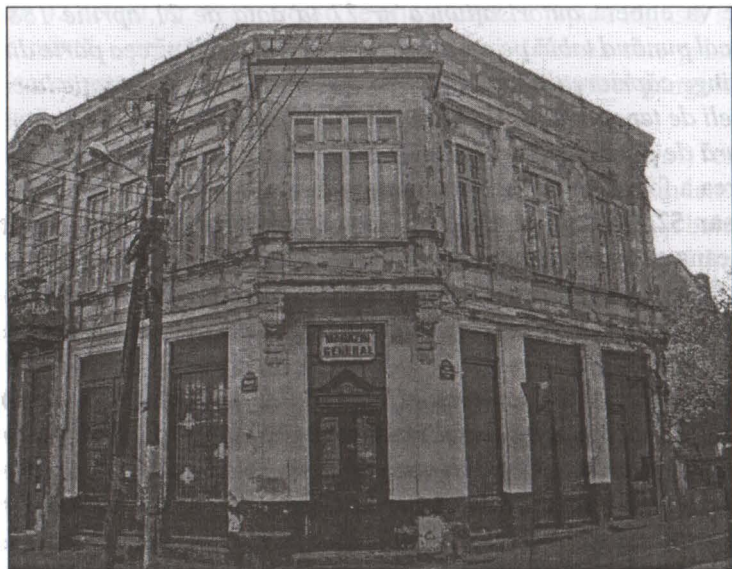
• IMOBILUL DE LA NR. 19/73/55

PROPRIETARI: Nae Chirițescu - după planurile cadastrale din 1895 și 1911⁴⁷.

Parcela se află la intersecția străzilor Calea Rahovei cu Justiției, pe partea numerelor fără soț.

Până în anul 1890 parcela a avut nr. 73, după 1890 va avea nr. 55.

47. Planurile cadastrale ale Bucureștilor, 1895 și 1911

Calea Rahovei nr. 19/73/55 colț cu Strada Justiției (foto. C. Ene)

Vechimea construcției: Construcția este anterioară anului 1891 de când datează prima cerere înregistrată în fondul PMB. Rezultă din datele conținute de fondul PMB-Arhivele Naționale, planurile cadastrale din anii 1895 și 1911 aflate în patrimoniul MMB.

Dosarul 52/1891: La fila 23 este cererea proprietarului N. Chirițescu, cu numărul de registratură 1690/15 aprilie 1891. Acesta cere autorizație pentru înprejmuire la proprietatea sa de la nr. 55, str. Calea Rahovei. „*Vă rogu să binevoiți ami da libera cuvenita autorizație spre a face la proprietatea mea din Calea Rahovei nr. 55 care formează colțul stradei Justiției înprejmuirea din nou în fața stradei Justiției cu grilaj de scânduri în locul celei actuale de zid pe care voi dărămauă. Primiți vă rog încredințarea prea osebitei mele considerații.*”

La fila nr. 24 este autorizațiunea nr. 78 prin care „...se autoriză Dl. N. Chirițescu a înprejmuir la proprietatea nr. 55 din strada Rahovi, secțiunea II, ocolul I și anume despre strada Justiției cu zăbrele date la rindea și vâpsite cu culoare în ulei aședând bulumacii pe din năuntru. Înprejmuirea este provizorie și se va face pe linia înprejmuirei actuale. Scutit de taxă. Ing. Secțiunii M- Dobrescu.

Concluzii: Clădirea se află pe parcela amintită mai sus conform planurilor cadastrale.

Construcția are funcțiune mixtă: prăvălie/partier + locuință/etaj.

Intrarea principală este în prăvălie, pe colțul făcut de cele două străzi. Lateral, câte două ferestre (gen vitrină) cu fața spre cele două străzi amintite. La etaj, deasupra intrării în prăvălie este balconul din fier forjé. Inițial balcon cu balustradă de zid

fără ornamente. Golurile sunt subliniate de ancadramente liniare cu motive florale stilizate simple; decorație geometrică la brâul de sub căpriori. Stilul construcției este eclectic cu împrumuturi neoclasice, predomină golurile. Ancadramentele ferestrelor au ornamente neoclasice în relief plat. Clădirea nu a fost demolată, actualmente are tencuiala deteriorată/necesită restaurare.

Casele studiate având ca locație strada George Georgescu/fostă Calea Rahovei fac parte din fondul comun și aparțin memoriei colective a Bucureștilor.

Aparțin perioadei constructive a sfârșitului de secol XIX făcând parte din fondul arhitecturii civile a orașului București ce reprezintă clădiri cu funcțiune mixtă prăvălie+locuințe multifuncționale.

Clădirile se încadrează ca expresie arhitecturală stilului eclectic cu elemente de neoclasicism.

Clădirile contribuiau în mod semnificativ la definirea unei zone urbanistice/comerciale a orașului

În prezent rolul lor în compoziția arhitectural-urbanistică a locului este parțial distrus ca urmare a demolărilor din celelalte zone limitrofe teritoriului analizat.

• IMOBILUL DE LA NR. 29/67/57

Proprietari: În planurile cadastrale 1895 și 1911 este menționat pe parcela cu nr. 67/57 **Dumitrache Ștefănescu**. În dosarul nr. 829/1894, fila 35 este o cerere adresată de acesta Primarului Capitalei (înregistrată la nr. 42917 la 17 octombrie

**Fațadă casă nr.29/67/57 – E. A. Laufer (monogramă în medalion)
(foto. C. Ene)**

1894). Acesta solicită să construiască din nou la această proprietate trei magazine și o privată de zid. La fila nr. 36 este Autorizațiunea nr. 141 la data de 22 octombrie 1894. *Spre satisfacerea cererei înregistrate la nr. 42917 se autoriză dl. Dumitrake Ștefănescu a construi din nou la proprietatea nr. 67, din Strada Rahovei, secțiunea IV, ocol I trei magazine și privată de zid cu mortar de var, cu calcan la vecin, învelite cu tablă de fer și cu înălțimea interioară minim 2,70m conform regulamentului, hasnaoă privății va fi de zid boltită. Clădirea nouă se va executa cu fațada în curte la spatele clădirei.*

E. A. Laufer: Dosarul 198/1905, Fila 1: cererea din 25 iulie 1905 pentru a transforma casa din fundul curții în atelier de articole de ciment. Fila 2, Autorizațiunea nr. 1304 din 15 august 1905. Calea Rahovei nr. 57 secțiunea III, ocol I, E. A. Laufer are voie a repara radical casa existentă, situată în mijlocul curtei, modificând ziduri interioare, înălțarea pardoselii deasupra nivelului trotuarului, supraînălțarea zidurilor clădirii, înlocuirea zidăriei, acoperământ învelit cu metal. Hasna zidită și ventilată împreună cu cabinele. Hasnaua va fi depărtată de orice vecin cu cel puțin 1m. Această clădire după ce se va transforma astfel va servi ca atelier pentru articole de ciment. La fila 3 este planul construcției.

În anul 1985 (conform foto. din Colecția de Fotografii, cărți poștale și clișee a M.M.B.) la această adresă este doar un zid din vechea fațadă a casei, în stil neoclasic. La stradă, proprietatea are în continuare, la fațadă, o construcție nouă, insalubră, tip magazie, la nr. 31. La partea superioară a fațadei, decorul în relief conține un medalion cu monograma E.A.L – desigur inițialele ultimului proprietar. Golurile fațadei inițiale acum sunt astupate fiind lăsată doar o fereastră din vechea vitrină, intrarea făcându-se printr-un gang lateral.

Actualmente, la nr. 31, este un zid de fațadă care ascunde o locuință nouă improvizată, insalubră.

Funcțiunea: casă tip prăvălie.

• IMOBILUL DE LA NR. 77/93/79

Proprietarii imobilului: După planurile cadastrale 1895 și 1911, autorizații de construcție, parcela a aparținut Epitropiei Bisericii Sf. Nicolae Vlădică.

Vechimea. În dosarul nr. 20/1893, fila nr. 193 este cererea din data de 16 septembrie 1893 adresată de Epitropul G. Zănescu și Preotul A.I. Isopescu priumarului capitalei prin care cer o autorizație pentru refacerea unor latrine de pe acest teren. *În urma darei în judecată pentru desființarea latrinelor la proprietățile numitei biserici din Calea Rahovei nr. 79, condemnându-ne pentru desființarea lor și facerea altora noi, cu voe ne rugăm a ne da cuvenita autorizație.*

În dosarul nr. 404/1910 fascicula nr. 30168, volum II, a Direcției Lucrărilor Tehnice sunt grupate toate actele relative la Epitropia Bisericii Sf. Nicolae Vlădică

Calea Rahovei nr.77/93/79 colț cu Strada Libertății/Gladiolelor (foto. C. Ene)

Prund cu privire la construirea unei case în Calea Rahovei nr. 79 colț cu Str. Libertății. Fila I. conține o cerere din 12 ian. 1912 Primăria Capitalei nr. 00839. Dorind a construi pe proprietatea Epitropiei din str. Rahova nr. 79 colț cu Libertatei vă rog a-mi elibera autorizațiunea necesară. Construcțiunile ce voesc a face sunt: un corp de clădire cuprinzând o simigerie și măcelărie cu dependențele lor după planurile anexarte, precum și 10 metri liniari împrejmuire de lemn cu șipci în str. Libertatei. Planul clădirilor arh. I. Vulcan. Semnat epitropi N. Săbăreanu și al doilea indescifrabil.

La fila nr. 2 este autorizația din data de 17 iulie 1910 cu nr. 8142. *Se autoriză Episcopia Bis. Sf. Nicolae Vlădică a construi la proprietatea nr. 79 din str. Rahovei colț cu Libertatei secția I, ocol I și II la fața pe aliniere, un corp de clădire cu parter și pîmniță, din zid masiv, acoperit cu metal după planul prezentat și aprobat pe suprafața ce a plătit. Alinierea s-a fixat de către constructor. Va trebui să se retragă pe Calea Rahovei pe ambele părți cu câte 1 metru pe toată lungimea fațadei iar pe Libertatei să iasă din limita actuală cu câte 0,25 cm....la măcelărie dulap frigorifer, ladă pentru fărămituri, scuiptoare, a avea lumină introdusă, ventilațiuni iar patronul măcelăriei să fie totdeauna îmbrăcat cu bluză și șorțuri curate. Consiliul după terminarea lucrărilor să numească din nou comisiune care să cerceteze la fața locului asupra funcționării.*

Planul construcției prevede pe latura dinspre Calea Rahovei măcelăria, pe

colț intrarea la simigerie, cuptor cu diam de 2,70 m, în spate un depozit, un atelier și un al doilea cuptor.

Clădirea se află la limita între ocolul I și ocolul II.

Construcția este cu un singur cat, cu vitrine la stradă, cu acoperișuri de tablă. Singurele elemente de decor liniar sub streșină datează din anul 1910. Înainte era loc viran. Nu a fost demolată în anii 80.

• IMOBILUL DE LA NR. 79/95/85

Proprietarii imobilului: Ecaterina Borănescu

Conform planurilor cadastrale din 1895 și 1911 coroborat cu datele oferite de dosarele din Arhivele Naționale fond PMB-serv. Tehnic.

Vechimea imobilului Conform dosarului nr. 37/1887, fila 236 este înregistrată cererea cu nr. 31345 de către dna. Ecaterina Borănescu. Adresează Primarului Capitalei autorizație pentru reparații simple la clădirea de la nr. 95 Calea Rahovei, colț cu str. Justiției.

Calea Rahovei nr.79/95/81 colț cu Strada Libertății/Gladiolelor (foto. C. Ene)

Se eliberează Autorisațiunea nr. 377 din 3 septembrie 1887: Se autorisă dna. Ecaterina Borănescu a repara simplu la proprietatea nr.95 din str. Callea Rahovei, secțiunea IV, ocol II, cassa situată în fața stradei reparându-i pe alocurea tencuiala cu mortaru de varu pe cari în urmă le va colora în coloarea pietrei de construcții. Alte lucrări nu va face. Arh. Secțiunii C.G. Protopopescu.⁴⁸

48. PMB-Serv. Tehnic, dosar 37/1887, fila 259

Altă mențiune referitoare la proprietarul acestei parcele avem în dosarul nr. 52/1890.

La fila nr. 22 este cererea nr. 18928 adresată de Ecaterina Borănescu Primarului Capitalei. (...) Subsemnata voind a face o reparație uriașă la tencuiala și cârpei la învelitura pe afară la proprietatea mea situată în str. Rahovei 97 și str. Libertatei nr. 4, colț, vă rog să bine voiți a-mi da autorisația cuvenită însă pentru termen de 6 luni.

Se eliberează autorizațiunea nr. 94 la data de 27 aprilie 1890⁴⁹. Se autoriză dna. Ecaterina Borănescu a repara la proprietatea nr. 95 din str. Rahovei și 4 din Libertatei, secțiunea IV. Ocol II, casa cu două etaje, cu fața în Calea Rahovei și cea cu nr. 4 în Libertatei, făcând mici reparațiuni de tencuială și învelitoare și vopsind fără a se atinge de zidărie. Altă lucrare nu are voie să facă. Arhitectul M. Dobrescu.

Ecaterina Borănescu revine cu același tip de cerere la data de 25 aprilie 1890 înregistrată la nr. 19879.

Descriere. Casa se află pe str. George Georgescu/Calea Rahovei colț cu str. Gladiolilor/Libertatei. După planurile cadastrale este menționat un singur proprietar la sf. sec. al XIX-lea, Ecaterina Borănescu. Nu a fost găsită o autorizație de construcție în urma studiului efectuat. După planurile cadastrale și cererile+autorizațiile de reparații din dosarele PMB, precum și după stilul construcției, aceasta a fost ridicată anterior anului 1890. Probabil în anii 1880.

Casa se află la întretăierea străzilor amintite. Este o casă cu două caturi (niveluri) cu funcțiune mixtă, prăvălie/parter+locuință/etaj. Intrarea se face la colțul clădirii. Pe cele două laturi are vitrinele magazinului. La etaj, deasupra intrării, un balcon din fier forjat și ferestrele încăperilor. Stilul eclectic cu elemente neoclasice la lăptădă, predomină golurile spațiale.

Concluzii: Casa a fost ridicată înainte de anul 1890 când există primele mențiuni la aceasta proprietate. A fost o casă cu funcțiune mixtă, locuință și comerț.

SUMMARY

The article presents one of the oldest streets in Bucharest, the Calea Rahovei Street, called today George Georgescu. Its location in the old centre of the city makes its history blend with the history of the city itself. A part of this street was demolished, but the part still standing preserves interesting samples of Bucharestan architecture.

⁴⁹ Ibidem, fila 37